

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Sanctis

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, Anno M.DC.XXX

In Annunciatione Domini nostri Iesu Christi Paraphrasis in Lectionem
Esaiaë VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47060)

IN SOLENNITATE ANNUNCIATIONIS
 Domini nostri Iesu Christi, Lectio Esaia: Pro-
 pheta, Esaia VII.

IN diebus illis, Loquutus est Dominus ad Achaz, dicens: *Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus David: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.*

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

Maxima sese nunc offert letandi materia charissimi filij, & in laudem Dei, atque ex ipsis animæ medullis procedentem gratiarum actionem vel nolentes cogit immensitas beneficij, quod hac die prestitum nobis annua solennitate recolimus. Hæc est enim dies, in qua opifex mundi Deus hominem, quem sua benignitate crearat, sed diaboli inuidia, ac ipsius hominis inobedientia amiserat, ex miserissima seruitute cepit in libertatem reuocare ac restituere, virgineo illapsus utero: atque ex eadem virgine sumpta humana natura, in qua pro peccatis nostris Deo Patri patiendo, moriendo, satisfaceret. Creauerat quidem Omnipotens Deus hominem in paradiso, absque vlllo peccato, vt diabolo peccatum persuasuro resisteret, ac resistendo vinceret, non consentiendo suasioni pestifera: id quæ ad maximum honorem Dei, & summam diaboli ignominiam, quandoquidem ipse licet infirmior in terra non egisset contra præceptum Dei, quamuis à dæmone tentatus: diabolus verò licet fortior, in ipso cælo etiam nullo tentante peccasset. Sed quia miser homo, tamen si facile maligni suasionem cõtemnere potuisset, improbo consultori nulla vi adactus, sed sponte sua obtemperare maluit contra voluntatem & honorem Dei, quam ipsi Deo in confusionem & dedecus diaboli, in tantam nedum seipsum, sed etiam omnem posteritatem suam, & quotquot ex ipso nascituri essent, miseriam adduxit, vt omnino nulla nobis apud Deum consequenda misericordia spes relicta fuerit, nisi peccata nostra ipse in quem peccauimus, per seipsum aboleret. Id verò quis vnquam non dico sperare, sed vel cogitare sine horrore potuisset? Quid enim tamerudèle, tam intolerabile, tam iniquum videtur: quam vt pro peccatis nostris Deus summæ maiestatis patiendo satisfaciatur? Et tamé nulla alia ratione in gratiam cum Deo restitui potuissimus. Ex quo perspicuè licet intelligi, in quas angustias per peccatum Adæ coniecti fuerimus. Sed misericors & miserator Dominus, videns hominem callidissimi ac malignissimi dæmonis euersum malitia, ab ipso mox casu illius polliceri dignatus est, quod nemo vnquam fuisset ausus petere. Lege Genesios caput tertium, & ibi scriptum inuenies in hæc verba. Inimi-

Gen. 1. 2. 3.
Sapient. 1.

Lapsus pro-
toparentum,
qui accide-
rit.

Prou. 31.
Galat. 4.

Matia quomodo contri-
uerit caput
infernalis
serpentis.

Esaia 7.

Deute. 6.

Hieronym.

citias, ait Dominus serpenti, ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius. Ipsa, vel ut alij legunt, Ipsum conteret caput tuum. Quæ est ista mulier, nisi virgo intemerata, de qua Salomon ait: *Mulierem fortem qua inueniet?* Quod huius mulieris semen, nisi Dominus noster Iesus Christus, quem Paulus dicit, factum ex muliere, id est, natum ex virgine? Ipse mirum contriuit caput draconis, quando quicquid is in hominem iuris acquisierat voluntario peccati consensu, Dominus crucis indebitam perfecundo mortem penitus aboleuit, suaq; humilitate superbissimum spiritum elisit atque prostrauit. Quod quidem hodie facere exorsus est, quando intra materni eiusdemque pudicissimi corpusculi viscera humanam assumpsit naturam, factus homo, ut iam longè ante prædixerat Esaias Propheta, & quidem apertissimis verbis, eo præsertim capite, vnde extracta est lectio, quæ hodie Epistolæ loco in Ecclesia recitatur catholica. Loquutus est, inquit, Dominus ad Achaz impiissimum regem, idolorum cultorem, & qui neque Deo Omnipotenti, neque seruis eius prophetis fidem commodaret. *Pete tibi signum à Domino Deo tuo, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra.* Prædixerat Esaias regi Achaz breui finem habitura regna Syriæ & Samariæ, sed is minimè credidit. Iubetur ergo à Domino petere signum, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra, id est, aliquod quamuis eximium ac admirandum prodigium, quod vel circa ipsa terra viscera, vel inter cæli sydera diuinitus ederetur, uti visis difficillimis, ac soli Deo possibilibus effectibus, citius credat minus difficiles. Sed quid Achaz respondit? Quod scilicet vulpem decebat. Homo versipellis timens, ne ex tali signo verus Deus agnosceretur atque coleretur, eiusque glorie inuidens, malensque suis idolis honorem tribui, dissimilata animi sui impietate, ait se idcirco nolle signum petere, ne tenter Dominum. Id enim erat lege vetitum, ne quis Deum tentaret. Sed nunquid fefellit Deum cordis eius intimos recessus perspicentem? Minimè. Nouerat Dominus non religionis causa, ut qui multa alia fecisset contra legem, sed animi elatione nolle eum signum petere. Et quamuis prohibitum erat, ne tentaretur Deus, obediendum tamen erat Deo iubenti etiam quod legi contrarium videretur, cum sit utique Deus supra legem. D. Hieronymus ait, non men hebræum & tentare & exaltare posse reddi, ut Achaz dixisse videatur: *Non petam, & non exaltabo Dominum, scilicet ob causas antedictas.* Et dixit, scilicet Esaias Propheta: *Audite ergo domus Dauid, tu rex Achaz, & qui ex Dauidis stirpe ducitis originem caterique domestici tui: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, dum affligitis seruos Dei, qui vobis in nomine Domini loquuntur & ex vestris iniquitatibus ac summi Dei contemptu grauissimè cruciantur, atque in super etiam vestris iniurijs & persecutionibus diuexantur: quæ utiq; satis magna est impietas, meritoq; à vobis paruipendi nõ deberet. Sed vos tanquam homines fatigasse nihil sit, etiam ipsi Deo molesti estis, dum duras vestras portat iniquitates, & quotidie maximum ex vobis contemptum accipit, quando pso neglecto dæmones colitis, & vicijs quæ ipse prorsus odit, dediti estis. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Quæ verba ad id referenda sunt, quod superius dixit Esaias: *Pete tibi signum &c.* Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.*

Emanuel. Verè signum diuina maiestate dignum, verè admirabile prodigium, à seculis inauditum vt virgo concipiat, & pariat filium. O virginem ex omni aeternitate electam à Deo, ac singulariter & excellenter præ creaturis omnibus benedictam, à virginem post Deum præcipuè venerandam, colendam atque omni deuotionis & pietatis officio prosequendam, quæ nõ ex homine, sed summo spiritu concepit, concipiendo integerima permansit, nouem mensibus Deum ac hominè intra pudicissimi corporis viscera portauit, à quo etiam ipsa & totius mundi machina portabatur, ac denique sine vlllo dolore, sine vlla virginitatis iniuria, imo cum maximo puritatis incremento eundem peperit tot expectatum seculis, tot votis ac precibus expectatum, qui mundū erat redempturus, homines cum Deo in gratiam restitutus, ruinam angelicā instauraturus, summa imis conciliaturus. Et vocabitur nomen eius Emanuel, id est, nobiscum Deus, quod nomen nulli nisi Christo huius sacratissimæ virginis filio congruere potest: qui solus est in unitate personæ Deus verus, & verus homo. Calumnias Iudæorum, quibus hic aduersus Ecclesiam impiè vtuntur Doctores abundè dissolunt, quas nos breuitatis causa præterimus. Butyrum & mel comedet, hoc est, cibus vescetur quibus & alij infantes nutriuntur, vt veram se carnem & humanam naturam sumpsisse declarat. Vt sciat reprobare malum, id est, hoc ipso confutet hæreticos, qui cum carnem phantasticam sumpsisse, aut non verū hominem fuisse disturi sunt, & eligere bonum, id est, fidei catholicæ veritatem confirmet, qua creditur reuera humanum corpus accepisse. Vel, etiam butyrum & mel eo comedet, vt cibo illo ad iustam perductus ætatem, publicè concionando, vitia hominum increpet, rejiciat, damnet, virtutes sectandas, colendas, amplectendas doceat. Id quod post baptismum studio ac zelo ingenti eum fecisse certum est ex Euangelijs. Atque vtinam ipse etiam nobis præstet, vt sciamus semper reprobare malum, execrari omne peccatum, & eligere bonum, exequi & amplecti quicquid ipsi placet, ne frustra nobis tantus tantæ virginis filius conceptus & missus sit.

Emanuel
cuiusnam alij
conueniat.

Math. 4.
Marc. 1.
Lucæ 3. 4.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM SO-
lennitate, Luca I.

SANCTVS Lucas Euangelista, qui beatissimæ matris Dei familiaritate vsus fuisse, ab eaque multa Saluatoris mysteria didicisse creditur, iucundissimam ac verè saluberrimam Dominicæ incarnationis siue annunciationis historiam pulcherrimè describit, singulaquæ diligenter exprimit, puta & Angeli, & eius, à quo is missus est Dei, & oppidi quo missus est, & virginis ad quam missus est, & sponsi virginis nomen, atque etiam eiusdem sponsi familiam siue genus. Nihil enim putauit omittendum, quod ad tantæ rei seriem pertineret. Et nos igitur, quod Spiritus sanctus tam exactè per Euangelistam suum describi voluit, attentis animis & liberis atque deuotis cordibus audiamus. Proponitur enim hic nobis historia salutis nostræ, quam quis negligenter auscultat, aut frigido, duro & ingrato corde percipit, vix est inter viuos numerandus. Nam etsi corpore viuit, tamen animo penè mortuus esse videtur. Excutiatur igitur omnis tempor ac desidia, cedant terrenarum sollicitudines occupationum, facessat om-

nis incuria, fastidium mortiferum depellatur, ut alacri mente, & arrepta auribus nostrae reparationis exordia percipiamus. Ait ergo sanctus Lucas Euangelista:

Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria.

En dilectissimi audistis missum à Deo Angelum. Iam tot annorum millia praeterierat, & humanae captiuitatis miseria semper in deterius excresecere, & is cuius natura bonitas, cuius opus misericordia est, cui omnino proprium est misereri semper & parcere, tanquam nihil curae esset illi hominum innumerabilem perditio, totum penè humanum genus ob peccata detegere, praesertim daemorum cultum & vitia carnis à facie sua abscerare, paucis de genere Abrahami ad sui notitiam & cultum vocatis & institutis, ex quibus sancti quidam qui nouerant veterum in carne Deum, grauisimè illius aduentum suspirabant, huius miserabilis exilij periculi, precibique & lachrymis assiduis pulsabant aures Dei, ut tamen veniret ad liberandos nos. *Vtinam, aiebant, calos dirumperes & descenderes.* Itemque: *Ostendi nobis Domine misericordiam tuam, & saluare tuum da nobis.* Sed quantum illi clamarent, plorarent, quasi surdae erant aures Dei. Promittebat quidem se venturum, sed res in longum differebatur, ita ut multi etiam ex illo populo electo Israel desperatione absorpti, dicerent: *Manda remanda expellat, expella modicum tibi, modicum tibi.* Atqui hac demum die pius & clemens creator, non ferens vltra hominum exitium, tactus ineffabili misericordia, Angelum non quemcunque, sed ex principibus vnum, nempe Gabrielem Angelum misit in ciuitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, vbi futuræ matris Dei parentes habitasse feruntur in quorum ædibus virginem sacramentam iam ex templo reuersam sanctoq; Ioseph desponsatam mansisse colligitur. Sed cur non potius in Iudaeam quam Galilaeam missus est Angelus? Hoc ipsum argumento foret relicta Iudaea, Dominum ad gentes demigraturum. Siquidem Galilaea transmigracionem significat.

Missus est autem ad virginem. O verè virginem, semper virginem, corpore & mente virginem: virginem etiam plusquam angelica puritate nitentem: virginem denique tanta pulchritudine praeditam, ut ex immanitate hominum numerositate, ipsam vnam rex caelestis, filius altissimi matrem habere concupierit. Sequitur: Virginem desponsatam viro. Creditur virgo beata virginis amore prima omnium perpetuae castitatis emisisse votum. Quid est igitur, quod iam desponsata dicitur? Quomodo enim potuit in matrimonium consentire voto virginis obstricta? Sed qui illi inspiraret ut hoc votum praestaret Deo, idem ipse certam eam reddidit, quod nihil ex matrimonio contrahendo ipsius virginitas detrimenti passura esset, sed virgo perpetua permaneret. Sicq; consensit ordinationi diuinae, nihil haesitans. Desponsata est autem benignissimo iuxta ac sapientissimo totius Trinitatis consilio, tum ut pudicissimae virginis fama & exultationi consulere, tum ne ipse Filius Dei ex corrupta natus diceretur, tum ut S. Ioseph officio ministerijs tam ipsa, quam filius adiuuaretur. Adhuc enim tenera valde erat

Esaie 64.
Psalm. 14.

Esaie 28.

Angelus enim
in Galilaeam
missus.
Galilaea quid
interpretetur.

Maria cur dicitur
desponsata viro post
emissum votum virginis
causa.
Desponsata
quare fuerit
Maria viro.

Virgo beata, quando Dei Filium concepit, isq; paulo post natiuitatem suā in exilium relegandus erat, quo itinere nisi virgo tam tenera & verecunda mariti solatio releuata fuisset, maximis iniurijs & incommodis cum paruulo Iesu haud dubiè obiecta foret. Sunt & aliæ rationes, sed breuitas seruanda est. Porro desponsata fuit viro, cui nomen Ioseph erat, qui de tribu Iuda ac stirpe Dauid, sicut & ipsa virgo, prognatus erat, sicut Euangelista mox addit, de domo Dauid. Hic S. Ioseph iustus fuisse apud Matheum manifestè dicitur. Sed et si id tacerent Euangelistæ, an ne sanctitatis eius sufficientissimum possit esse documentum, quod in talis tantq; virginis sponsum, & in filij Dei patrem putacitium electus est? O verè beatum hunc patriarcham, cui vnum concessum est à Deo, quod nulli alij, vt sit coniunx matris Dei, gaudeatq; nomine patris filij Dei. Maior est ista dignitas, imo incomparabiliter maior, quam vel Dauidis, vel Salomonis fuerit, videlicet potentissimorum regum. De hoc S. Ioseph supra in festo SS. Innocèrum quædam dicta sunt. Itaq; nunc ad alia properamus. Interim obseruandum est, tum demum Filij Dei mortale accepisse corpus, quando regia dignitas apud Indæos penè ad extremam eam redacta inopsiam. Non enim voluit mundi huius gloriam quærere, imo nec attingere quidem, sed potius contemnere, contemnendamq; docere. Itaq; nasci quidem voluit ex stirpe Dauid, sed eo tempore quando regni Dauidici successores etiam fabri lignarij erant, vt in S. Iosepho perspicuè videre licet. Sequitur: Et nomen virginis Maria. Quid hic dicemus? aut vnde nam exordiemur? Dulcissimum & omni melle dulcius est nomen virginis huius, nec est quisquam qui id pro dignitate possit explicare. Nomen Marię exhilarat iustos, confirmat pusillanimes, solatur mœrentes, desperatos erigit, miseros fouet, recreat languidos, demones terret & fugat, vitia & tentationes diabolicas pellit: denique morbis omnibus animæ & corporis medetur. Sed tum materię vbertas, tum tēporis angustia cogit nos ad alia procedere.

Matth. 1. Ioseph spon-
si Mariæ laus
& sanctitas
quanta.

Christus cut
nasci volue-
rit ex semine
Dauid.

Mariæ nomi-
nis virtus
quanta sit.

Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, Domi-
nus tecum, benedicta tu in mulieribus.

Ad hanc igitur virginem ingressus est Angelus salutandam, nunciumq; illi à Deo perferendum, quale ante eum diem nunquam erat allatum in terras. Sed quo ingressus est ad virginem? Sedebat illa abscondita in ædibus paternis, residens in conclauis, & tota mentis intentione Deum exorans pro liberatione hominum, diuinæq; contemplationi prorsus intentā, ac tota voluit absorpta in Deum. Semper enim animus eius Deo coniunctissimus erat ob nimiam cordis puritatem, ita vt quoties vellet, posset per contemplationem in Deum tendere. Itaque dum ita sederet ardentissimè obsecrans Deum pro Christi & Messie aduentu, ingressus est Angelus ad eam intra conclauem, vbi soli Deo vacabat & sibi, & ait, scilicet summa cum reuerentia, ita vt decebat erga mox futuram Dei genitricem.

Mariæ vbiñā
recepit An-
gelicā salu-
tationem.

Ave gratia plena, cunctis virtutibus, omnigenis donis, omnimodis charismatibus excellenter ornata & repleta. Nam cæteris per partes præstat: tibi autē totius gratiæ plenitudo se infudit. O verè gratia plena, de cuius plenitudine, vt ait D. Bernardus, accipiunt vniuersi, captiuus redemptionē, æger curationē, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiā, Angelus be-

Gratia plena
quemodo
Maria saluta-
ta sit ab An-
gelo.

Bernardus.

Maria quæ
beneficia ex-
hibeat fide-
libus.

Anselmus.

Gen. 4.

Domini
quomodo
miro modo
fuerit cum
beata Maria.
L. faiz ca.

Beata Maria
quomodo
prædicetur
benedicta in-
ter omnes
mulieres.

Turbata cur
dicatur beata
Maria ad sa-
lutationem
Angeli.

titiam, denique tota Trinitas gloriam, Filij persona carnis humane sub-
stantiam. De qua etiam D. Anselmus ait: O femina plena & superplena gra-
tia, de cuius plenitudinis exundantia, resperfa sic virescit omnis creatura.
O virgo benedicta, per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura:
non solum creaturæ à creatore, sed etiam creator à creatura. Ate igitur, o
Maria, gratia plena, ab omni vel tenuissimi vitij labe prorsus immunis, tota
pulchra, tota immaculata, tota gratia plena, ita vt nunquam in te quicquam
vel ad momentum hæserit, quod displicuerit Deo, sed totam te gratia occu-
pauit, totam possedit. Dominus tecum, tota Trinitas tecum idque non vul-
gariter, sed modo quodam peculiari atque planè singulari. Quia complacuit
Domino in te, & qui creauit te, etiam semper delectatur commorari tecum,
illectus decore tuo. Ipse totam te circumcinxit, vt nulla ex parte hostibus
pateat aditus in te, semper quæ tecum, & in te permanet, confirmans & cir-
cundans te gratia sua, nec vnquam deserens te, sed præparans intra te dig-
num & congruum habitaculum filio suo, quem ex te nasci cupit. Benedic-
tu in mulieribus, imo præ creaturis omnibus, quæ tantis es præuenta ben-
dictionibus diuinæ dulcedinis, vt Omnipotens creator tuus decreuerit eis
filius tuus, & qui in seipso immensus est, ex te paruulus nasci velit. Benedic-
tu in mulieribus, quæ & virginis gaudebis honore & mater eris altissimi, &
sola ex cunctis feminis sine damno pudoris concipies & absque vilo dolo-
re paries, atque ex ipso conceptu & partu multo & sanctior & purior eris.
Obsecro dilectissimi nonne eiusmodi isthæc est salutatio, vt possit etiam
quamuis firmum animum non nihil commouere? Sed quid efficit oratio
virginis & matris Domini nostri? Dicitur gratia plena, dicitur Dominum
habere secum, dicitur præ cunctis benedicta mulieribus. Quid ni igitur non
parui se esse meriti præfidat, cui talia dicuntur? Sed virgo in humilitate
profundissima firmissimè radicata eiusmodi encomijs non erigitur, sed
terretur. Sic enim ait Euangelista:

Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat
qualis esset ista salutatio.

Cur obsecro turbata? Num ad aspectum aut affatum Angeli? Minimè. Iam
enim assueta erat & videre & colloqui beatis spiritibus. Sed turbata in ser-
mone eius. Cum enim nihil magnum, nihil altum, imo non nisi tenuissi-
mè & vilissimè de se sentiret, suo quæ iudicio omnium infima esset, turbata
est, id est, verecundata, quod tantis veheretur encomijs, quibus se præceteris
indignam crederet. Quid hic nos miseri dicturi sumus, qui tamen cunctis
penè virtutibus vacui sumus, tamen non solum non horremus ab alijs lau-
dari, sed id etiam summopere appetimus? & si quis minus bene de nobis sen-
tiat, admodum perturbamur. O quam longè absumus ab humilitate ma-
tris Dei. Quæ licet esset cunctis plena virtutibus, tamen audiens se laudari,
pertimuit, verita ne forte illud esset diabolica, eo quod ipsa nil tale de se
sentiret, nec tanta de se vel suspicari auderet. Vnde etiam noluit respondere
salutanti Angelo, sed cogitabat secum qualis esset ista salutatio. Quod ni-
mirum summæ erat prudentiæ. Ita dum humilis virgo virtutes cupit cele-
re suas, magis eas prodit. Quid est domina nostra, quod turbatis? Dicitur
gratia

gratia plena: sed tu te omnium infimam putas, nec vllam tibi gratiam tribuis, nulla virtute pregitam te opinaris: & tamen dum ita de te sentis, en certatim sese produnt virtutes tuæ, & quidem valde admirabiles. Nam quod turbaris, summæ est humilitatis & pudicissimæ verecundiæ. Quod cogitas qualis est ista salutatio, admirandæ est prudentiæ & circumspeditionis. Quod non statim respondes, modestiæ est singularis. Fortitudo item & iustitia alicujus virtutes manifestæ satis hic apparent, & tum verbis, tum factis tuis sese proferunt. Discamus & nos dilectissimi ad omnem nostri laudationem pertimescere, atque vsque adeo in vitiorum ac totius vilitatis & fragilitatis nostræ consideratione fixi permanere, vt nulla vnquam laude vel tenuiter permoueamur: sed solum Deum cupiamus in omnibus ac de omnibus laude & honore affici: nobis verò id solum tribuamus, quod propriæ nostrum est, id est, vitia & peccata nostra.

Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria. Inuenisti enim gratiam apud Deum.

Sensit Archangelus virginem pudentissimam quodam verecundo ac humili timore correptam. Itaque mox eam iuber omnem ponere metum, nec quicquam esse sollicitam. Ita enim solent boni spiritus, dum apparent hominibus, pellere ab eis formidinē, & quandā animi præstare securitatē & tranquillitatem. Contra mali spiritus timorem incutiunt & horrorem, eumq; in lominibus relinquunt. Inuenisti inquit gratiam apud Deum. Et si noui timorem ac turbationem hanc tuam non ex vitio, sed virtute proficisci, tamen interim esto secura, certa inuenisse te gratiam apud Deum, multum illi, imo supra modum placere & gratam esse ob præstantissimas animi tui virtutes, preces quæ assiduas & feruentissimas, quibus illius gratiam expetisti, quam & inuenisti.

O felix Maria, quæ non hominum, sed Dei gratiam quæsiuit & obtinuit. At nunc cæci filij hominum gratiam Dei floccipendunt, & summo studio miserorum hominum gratiam ambiunt: quam tamen sæpenumerò aut non impetrant, aut impetrata neque diu, neque tuto frui queunt.

Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.

O inastimabilem Dei dignationem & incomprehensibilem virginis excellentiam. Adeone deijcere se in ima potuisse Deum vt in virgine concipi, in virginis utero augmenta sumere corporea, & ex virgine nasci voluerit Adeone virginem potuisse in sublimē erigi, vt digna fuerit esse mater Dei? O homo attende quò se tua causa abijciat Deus, & pudeat te tantæ charitati posthac ingratum inueniri. Ecce, inquit Angelus ad virginem, concipies in utero, non humanitus, sed diuinitus: & paries filium, cuius Pater Deus est, cuius maiestas finem & modum nescit, cuius est omnis potestas in cælo & in terra, cuius pulchritudinem Sol & luna mirantur, quem in cælis verentur & adorant omnes virtutes & angelicæ potestates, denique qui solus est, & extra quem nihil est. Et vocabis nomen eius Iesum, hoc est, Saluatorem cuius rationem nominis Matthæus explicans. *Ipsè enim ait, saluum faciet populum suum* Matth. 1. *aprecati eorum.* De hoc præstantissimo & dulcissimo nomine possent hic

11 3 multa

Laus hominum quanto studio sit fugienda.

Apparitiones bonorum vel malorum spirituum quinam interuolucant.

Henricus Su-
tu nominis
Iesu sanctissi-
mus ama-
tor.

Exercitium
pium ad no-
men Iesu su-
auissimum

Acto. 4.

Nominis Ie-
su dignitas
quanta.
Philip. 2.

Nominis Ie-
su virtus
quanta sic.
Rom. 10.
Cant. 1.
Nomen Iesu
cut oleo co-
paretur.
Marc. 16.

multa dici, sed superius in festo Circumcisionis inde tractatum est. At nihilominus in gratiam piorum, quibus sapit quod pietati & deuotioni congruit quiddam hic commemorare placet. Temporibus Diui Iohannis Tauleri insignis concionatoris & sanctissimi viri quidam floruit Henricus Suso nomine, professione Dominicanus, non solum rara ac paucis experta sanctitate praeditus, sed etiam miraculorum gloria celebris, qui tanto huius dignissimi nominis ardebat amore, ut quodam tempore acuto stylo ferreo grandiusculis literis in ipso cordis sui loco id exararet, videlicet in manifestum perpetui inter Deum & ipsum amoris signum. Perseueravit autem hoc ipsum nomen in eius pectore ad mortem vsque. Neque contentus erat si ipse solus vsque ad deo eius ferueret amore, sed etiam multos alios ad eius amorem & venerationem summo studio, ingentique labore conatus est excitare. Inter complures autem, quos ad Deum conuerterat, habuit filiam quendam spirituale, virginem sanctissimae vitae, cui diuinitus fuit reuelatum, ut idem Suso in suis scriptis recitat, quisquis nomen Iesu scriptum secreto apud sese deferret aut transferreret, diceretur illi quotidie orationem Dominicam cum angelica salutatione, illi in vita quidem benigne facturum, & in morte propitium se praestitum Deum. Adduntur autem haec verba ad orationem Dominicam & Angelicam salutationem: Benedictum sit dulcissimum nomen Domini nostri IESU CHRISTI, & gloriosissimae Virginis Mariae dulcissimae matris eius in aeternum & ultra. Nos cum prole pia, benedicat virgo Maria: Amen. Quod est reuera perexiguum seruitium, sed non parum Deo gratum, utpote cui tanta polliceri dignatus est. Olim quidem temporibus iam dictis, per plures haec faciebatur, non absque benedictione diuina: sed iam maledictus temporis ac execrabilis ingratitude hominum, eiusmodi pietatis studia nihil impedire. Dominus Iesus sui nominis amore & venerationem nostris in cordibus excitare dignetur. *Non est enim alud nomen sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Hoc nimirum sanctissimum nomen a Deo est nominatum, ab Angelo denunciarum, impositum a parentibus, celebratum a mundo, veneratum ab omni genu, positumque omnibus in salute, a demonibus tamen in terrorem, & operantibus in virtutem. Nam in Seraphinis vi ignea inflammatur, in cherubinis splendet, in thronis cumpaginatur, in dominationibus imperatur, in virtutibus exequitur, in potestatibus arcet, in principatibus curat provincias, principes & magistratus, in Archangelis sacerdotio fungens dirigit mortales in Deum, in angelis omnia nostra curat, in homine omnium vinculo omnia operatur. Docet namque & varijs loquitur linguis in Apostolis, veritate fulget in Euangelistis & Doctoribus, virtute diffunditur in operantibus miracula, dulcedine replet contentplantes, veniam praestat poenitentibus, & omnigenum auxilium omnibus indigentibus. Huius nominis tanta est virtus, ut omnes in eo ditari possint, dicente Apostolo: *Dives in omnes qui inuocant illum:* hoc est, nomen Iesu, quod tam bene, tam communicabile sui ipsius est, ut oleo in Canticis comparetur, ubi scriptum est: *Oleum effusum nomen tuum:* quia eius virtus chrismate plena diffunditur in eos quos tangit, sicut oleum in panno, & quia sanat, quia condit, & omnia facit sicut verum oleum, scientibus ipsum suscipere, & inuocare, sicut Apostoli faciebant, qui in Iesu nomine loquebantur linguis, etiam mores expellebant.

lebant, infirmos sanabāt. Hæc pauca licet minima sint comparatione eorū, quæ de hoc reuerendissimo nomine dici possent, tamen ob gratiam breuitatis sufficiant. Pius quilibet in scriptis sanctorum aut aliunde plura sibi cōquirat, vt in eius amorem castissimum possit inardescere.

Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius non erit finis.

Hic erit magnus, quia Deus imensus, de quo propheta dicit: *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.* Sed & secundum humanitatem magnus erit, quia princeps regum terræ, & caput electorum omnium, præsidens cælo & terræ, & omnibus imperans: atq; ob vnionem humanitatis cum verbo maior toto vniuerso, id est, creaturis omnibus. Et Filius altissimi vocabitur: Filius vtique non Patre minor, sed omnino æqualis, consempiternus, naturalis, vnicus. Aduerte hic qualis filius promittatur Virgini beatæ, & obstupescere tum dignitatem illius, quod talem meruerit habere filium, tum humilitatem, quod nec tenuissimum senserit elationis motum: quod est reuera omni admiratione plenum. Nos sæpe etiam ex minimis Dei donis non minimè extollimur, ipsa ex summis nec leuissimè inflata est. Sed talem decebat esse futuram Dei matrem, scilicet omni virtute absolutam atque perfectam. Et dabit illi secundum humanitatem Dominus Deus Pater æternus, sedem Dauid Patris eius, id est, cuius typū Dauid rex gessit: qui quidē pater eius erit, quātum ad humanitatem attinet: siquidem ex te nascetur, quæ ex stirpe Dauidica processisti. Nemo hæc de temporali sede Dauidis accipiendā putet. Non enim voluit Dominus regnare in hoc mundo: quin potius regiam dignitatem spreuit & fugit, vt & nos mundi honores fugiendos contemnendosq; nouerimus: sed de æterna, cuius typus præcessit in regno Dauidico. Item quod sequitur. Et regnabit in domo Iacob in æternum non de filiis carnis, sed spiritus intelligendum est, id est, non de Israelitis secundum carnem, sed qui fidem pietatis Israelis, siue Iacob patriarchæ fuerint imitari quod Apostolus ita dicit: *Non enim omnes qui ex Israel sunt, israhelici: neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filij. Sed in Isaac vocabitur tibi semen:* id est, non qui filij carnis, hi filij Dei, sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine. Domus igitur Iacob tota est Ecclesia electorum, qui aduersum vitia viriliter dimicantes, & contra inimicum Dei diabolū perpetim reluctantes, carnem, sanguinem, peccata omnia, & ipsos nequam spiritus supplantant. In quibus videlicet Dominus Iesvs, regnabit in æternum, quia ipsi populus eius erunt, & ipse cum eis erit eorum Deus, rex & princeps. Atque huius regni non erit finis. Temporale regnum finem habet: sed regnum Christi sempiternum est. O si nos quoque dilectissimi huius regni ciues esse mereamur. Erimus quidem, si mundum, carnem & diabolū supplantauerimus. Sed vt ætèrni ac ignauæ nostræ. Promittitur militi viliissimū stipendium, & mille corpus animamq; periculis exponit. Mercator spe lucri exigui per mare, per terras, per horrèda vitæ discrimina impiger proficiscitur. Et multo alij amici seculi huius nihil nō attentat, nihil non perferendū putant,

Psal. 47.
Psal. 144.
Iesus Christus cur dignus sit magnus.

Regnum Dauid qui hoc loco intelligatur. Ioan. 6.

Domus Iacob quoniam hoc loco accipiat.

Rom. 9.

Domus Iacob allegatè quæ sit.

Apoca. 11.

Ciues regni Christi mysticè quoniam sumus.

vt vel vita possint necessaria obtinere. Nobis regni hæreditas promittitur, cuius non erit finis, & vix dignamur pedem digitumve mouere. Tanta est cæcitas, imo amentia & insauia pectoris nostri.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

Prudentia B. Mariæ quanta fuerit.

Votum castitatis vti B. Maria emiserit.

Origenes. Ambrosius.

Hæreticos porcorum mores habere.

1. Cor 7.

Virginitatis fructus qui olim experientur.

Vide sacratissimæ virginis prudentiam. Non diffidit verbis angelicis, sed neque temerè assentitur. Optat edoceri modum quo id quod pollicebatur angelus perficiendum esset. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Equidem quantum in me est, nihil magis opto, quam casta permanere, imo iam castitatis voto vltro obstricta sum, & virum nūquam cognoscere statui: (Ita enim SS. Doctores ex his verbis acutè colligunt, & est omnino rationi consentaneum) Nolle itaque velim huius generationis modum. Virgo quidem beata, vt pote in lege diuina & prophetis, teste Origene, erudita, nouerat parituram virginem, sed vt D. Ambrosius ait, modum non nouerat: quem nunc optat angelico discere eloquio. Siquidem virginitatis seruandæ ingens eam tenebat sollicitudo: quanquam dicunt doctores, sub honestissima conditione votum eam virginitatis edidisse, hac videlicet, nisi Deo aliter visum foret. Vnde prudentissimè iam dictam angelo quaestionè mouit. Nihil laicæ attinet respondere hæreticis, qui nuptias virginitati anteponunt. Faciunt enim quod porci solent, qui suis delectati sordibus carnis margaritis & auro charius amplectuntur. Nouerat virgo beata, etsi necdum legerat, bene quidem virginem facere, si nubat: sed melius facere, & beatioram fore, si virgo permaneat. Nec sibi putabat admittendas, quamuis à Deo concessas, carnalis matrimonij voluptates, quæ ineffabilibus quocidie, ipsdemq; castissimis spiritalis connubij, quod inter Deum & mundas animas agitur, delicijs fruere. O beatas illas animas, quæ virginitatè matris Dei æmulari malunt, & angelicam in terris imitari puritatem, quam immundis se subdere corporis voluptatibus. Olim sentient verè dulcissimos virginitatis fructus, quos non experientur, quicumque virginitatis expertes erunt.

Et respondens angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

Psalm. 148.

His verbis omnis pudicissimæ virginis metus & percunctatio soluitur. Non enim est, ait Angelus, quod timeas virgo castitatis amantissima, vllam pudoris intemerati iacturam. Nam totum hoc opus erit omnipotentis Dei, qui vt mundum solo verbo produxit ex nihilo, ita ex te corpus assumeret, nullo integritatis tuæ detrimento. En Spiritus sanctus, cuius est vna cum Patre Filioque maiestas, indissimilis potètia, eademq; voluntas, superueniet in te modo quodam cunctis retroactis sæculis in experto: nec, vt passim in alios, sed longè excellentius & diuinius: non quo iam primum illum habere incipias, quo nūquam caruisti: sed gratia abundantiori, gratia prorsus singulari superueniet in te, tibi sese infundet, tibiq; il labetur, atque ex purissimis sanguinibus tuis repente integrum Filij Dei corpus efficiet, membris suis omnibus constans. Et virtus altissimi obumbrabit tibi, hoc est incompre-

hensibilem potentiam ac maiestatem suam ita intra te temperabit, ut tantum opus ferre queas. Vel obumbrabit tibi, hoc est, sub umbra carnis tuæ latebit. Abdita valde sunt hæc, & vix vlli bene intellecta. Quis enim possit capire modum conceptus diuini, nisi fortè ipsa virgo, quæ eum in se expectare felicissimè meruit? Itaque occultissimo hæc mysterio plena sunt, quod vniuersis quidam Theologus ait, nemo adhuc in scriptis explicasse videtur. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei. Longè maiorem vim habet, quod dicit neutro genere sanctum, tanquam diceret: Christus, qui ex te nascetur, non erit simpliciter sanctus, sed sanctitas ipsa, atque totius sanctimonix fons & plenitudo secundum diuinitatem: quin & secundum humanitatem electis simul omnibus sanctior erit. Quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei: non tamen ita Filius Dei, ut non sit etiam filius tuus, id est, hominis filius: siquidem & perfectus Deus in forma Dei, & perfectus homo in forma serui erit. Vocabitur Filius Dei. Digna planè Filio Dei tam noua & supernaturalis conceptio, qua non nisi de Spiritu sancto & in virgine conciperetur: haberetq; communem quidem nobiscum naturam, in qua peccatis nostris satisfaceret, non tamen eandem haberet originis rationem. Sed quia vehementer desiderabat Angelus assensum Virginis, ut fides astrueretur exemplo, sterilis sceminx partum mirabilem illi nunciaret dicens:

Incaratio
Christi quæ
sit abdicis-
simum se-
cretum.

Ambrosius.

Hierem. 11.

Augustinus.

Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Quasi dicat Angelus: En cognata tua Elizabeth, quæ iam ab omnibus vbiq; sterilis non sine probro dicitur, etiam in hac ætate senili filium beneficio Dei concepit, iamquæ sextus voluitur mensis, quo id contigit. Itaque qui sterili præstitit ut conciperet etiam supra ætatis tempus: facile tibi quoque præstabit, ut virgo concipias, virgo parias, & virgo nihilominus perpetuo perseueres. Non est quicquam impossibile omnipotenti Deo, sicut & Hieremias ait: Domine Deus non erit tibi impossibile omne verbum. Sed quid iam virgo beata ultra moraris? En tota Trinitas expectat assensum tuum: tota cælestis curia, itemq; genus humanum tuum prætolatur responsum, ex quo salus pender omnium. His igitur ab Angelo dictis, virgo sacratissima tota deuotione plena, nec vllam animi sentiens elationem, sed in ipsam vsque humilitatis abyssum sese demergens, corde, animo, spiritu ac labijs breuem quidem, sed efficacissimum nobiscq; saluberrimum protulit sermonem, quo nec Deo gratior, nec Angelis opatior, nec hominum generi magis salutaris, magisque necessarius vllus esse potuisset.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: Fiat mihi secundum verbum tuum.

Quis ad hanc vocem non exclamet cum S. Augustino? O felix obedientia, & insignis gratia, quæ dum humiliter fidem dedit, cæli in se opificem comparauit. Itemq;: O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, Paradisum aperuit, & hominum animas liberauit.

m m Hæc

Humilitas B.
Maria quia
hic clarescit
Ezech. 14.
Ezech. 24.

Lucæ 14. 17.
Lucæ 1.
Incarnatio-
nis Christi
Mysterium
quàm mira-
bi iter pera-
ctum sit.

Christus uti
ab instanti
conceptionis
pati cepit.

Matth. 7.

Hæc ille. Reuera dilectissimi plena miraculi sunt hæc virginis verba, ple-
naque mysterij. Quomodo iam potuisset ultra se cohibere Deus, ne huma-
nam sumeret substantiam, qui non solum virginis accepit assensum, sed et
tam tantam in ea inuenit humilitatem, ut quantumvis mater esset electa, se
tamen non nisi ancillæ loco haberet? O humilitas Deo grata. O dignam re-
lem virginem, quæ Dei Filium conciperet. Superbus ille Lucifer in celo
magnus quidem creatus erat à Deo, non tamen ad tantam electus dignita-
tem, ut mater Dei, sed nihilominus non contentus honore diuinitus ipsi
præstito, Dei æqualitatem impie appetere ausus est. Virgo autem beata
ad maximum à Deo assumpta honorem, non solum maiorem non petiit,
sed nec illum quidem sibi sumere ausa est. Unde in tantum placuit Deo, ut
eam ultra creaturas omnes mirificè exaltaret, eiusque Filius esse dignatus
sit. Ita verissimum est, quod Saluator ait: *Qui se exaltat humiliabitur, & qui
se humiliat exaltabitur.* Et quod ipsa virgo beata cecinit: *Deposuit potentes de se-
de, & exaltauit humiles.* Mox autem ut sacratissima virgo isthæc verba pro-
tulit, Filius Dei totus in pudicissimi corporis eius viscera se recepit, manens
nihilominus totus in sinu Patris, atque ex ea carnem assumpti: eodem
momento totum Christi corpus formatum est, anima eius rationalis crea-
ta, & simul vtrumque diuinitati in persona Filij coniunctum, ut idem esset
Deus & homo, salua vtriusque naturæ proprietate. Simul autem ut Christus
Dei Filius nostram in Virgine matre naturam suscepit, etiam pro nobis pa-
ti cœpit. Ab illo namque momento vsque ad spiritus exhalationem in ter-
ra nunquam grauissimis cordis doloribus caruit, sed toto vitæ suæ spacio
propter nos dirissimè sese afflixit, ut nos cum Patre in gratiam restitueret
simul etiam ut suo exemplo animaret nos ad perferenda huius vitæ mala,
& ad fugiendam omnem mundi dissolutionem & voluptatem, ampli-
tandamque penitentiam, & arctam viam illam, quæ ducit ad vitam. Se-
mus enim in exilio, vbi lugere potius nos conuenit quàm lætari, quamquam
hodie cæci mortales libenter gaudent & rident etiam inter mille corporis
& animæ pericula constituti, cum tamen merito plorare deberent, nec vo-
quam inaniter aut dissolutè lætari.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

*De beneficia incarnationis Dominica, & de excellentia
matris Dei.*

Mirabilia
quædam in
festo hæc
geracta sint.

ECce contipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic-
rit magnus, & Filius altissimi vocabitur. Lucæ primo. Magna profus, &
verè magna hodie dilectissimi filij solennitas agitur, & omnium re-
dix, fundamentum & origo solennitatum, in qua Deus Pater Filio suo in
virginis utero humanæ naturæ desponsatione nuptias fecit: in qua Filius
Dei amore captus, imo ebrius, nostram sibi naturam, hoc est, Deus gloria
limum inæstimabili dignatione coniunxit: in qua Spiritus sanctus huius
mirifici autor operis, nunquam ante hæc expertam in nos declarare corpe
benignitatem suam: in qua virgo intemerata à Patre in filiam, à filio in ma-
trem, à Spiritu sancto in sponsam est assumpta & consecrata, in qua tota
calidus

caelestis curia nouis exultauit gaudijs ob sui propediem futuram instaurationem : in qua humani generis est inchoata liberatio , Mundo caelestis lux diuinitus infusa & inuecta, quibus nostrae pellantur tenebrae, & totius peccati nox discutiatur ac profugetur: in qua denique Filius Dei factus est quasi vnus ex nobis, & frater noster, participesque miseriae & exilij ac peregrinationis nostrae. Quis iam non totus exhilarescat animo, quis non nouo exardescat feruore charitatis ac deuotionis studio, quis non omnibus animae medullis tantam amplectatur bonitatem Dei, nisi qui ita sit durus, vt penitus non sentiat, quid ipsi imo nobis omnibus praestetur à Deo? vel ita sit cecus, vt non videat, ex quibus hodie eripitur malis, ad quae bona inuitetur ac eushatur? vel denique ita sit ingratus, vt tantam gratiam, tanta beneficia, tantum benefactorem negligere, aut minus dignè, reuerenter, alacriter excipere non vereatur? Certum est enim dilectissimi filij in tantam Dei iram per protoparentum nostrorum culpam nos fuisse prolapsos, quod nulla vnquam mera creatura nos in gratiam cum Deo reuocare, nec pro nobis satisfacere potuisset. Hanc igitur infelicitatem nostram pro suo erga nos amore & fidelitate miseratus Dei Filius, quod vnum supererat remedium, nobis reparandis adhibuit, factus homo, idque hac ipsa die quam nunc festiuam ducimus. Neque solum Patris à nobis auertit iram, & damnationis sententiam, sed etiam amissam longè cumulatius restituit beatitudinem. Ex quo nimirum patet & summa calamitas nostra vnde erepti sumus, & summa felicitas, quam adepti sumus, & ingestimabilis charitas ac benignitas erga nos Dei, qua ex tam miseris, tam felices effecti sumus. Obsecro Domine quid est homo, quod memor es eius, aut Filius hominis quoniam visitas e-

Psalm . 8 .
 num: Nunc verè cognouimus, quanti facias nos, quantum diligas nos, non solum immeritos, sed etiam nimis malè de te meritos, quanta denique sit erga nos fidelitas & beneuolentia tua. Iam nunc Domine Deus in nos declarare incipis, quod promiseras per Prophetam tuum, ita dicens: *Ad pauperum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia semperna miseratus sum tui.* Nunc igitur excutere de puluere, *conuerge, sede Hierusalem. Salue vincula collis tui captiuam filiam Sion: quia haec dixit Dominus Gratis uenudati estis, & sine argento redimemini. Prope est iustus meus, egressus est Saluator meus. Ego ego ipse consolabor vos. Laudate cali & exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum & pauperum suorum miserebitur.* Ita plane dilectissimi, excipiamus summa cum animi exultatione, cum voce laudis & gratiarum actionis Saluatorem nostrum, totisque viribus, quoad possumus, illius amplectamur misericordiam. Quid nobis deinceps cum hoc mundo, aut quibuslibet mundi rebus negocij est, qui Deum Dei Filiū, ad nos descendisse cognouimus? Valeat mundus cū vanitatibus & voluptatibus suis: nos potius vnigenito Dei Filio Saluatori ac liberatori nostro occurramus, totumque tempus nostrū loco digno & tantae maiestati congruo preparando impendamus. O si praestet nobis, qui propter nos hodie descendit ad nos, vt sui contèplatione & amore totus hic mundus nobis vertatur in nauisem, nec quicquā omnino libeat, nisi tantā cōsiderare gratiā, mirari

mm z chari-

Psalm . 8 .

Esaie 54 .

Esaie 5 .

Esaie 51 .

Ibidem .

Esaie 49 .

Quanta cum reuerentia incarnatio Filij Dei suscipienda.

charitatem, amplecti dignationem, exofculari fidelitatem, venerari maiestatem: atque ediuerso propriam commemorare ingratitude, plorare tæporem, detestari improbitatem & superbiam, execrari infidelitatem, atque ex animo despiciere vilitatē. Sed hæc paucos mouent: quia pauci agnoscunt, quid hodie præstitum sit nobis. Et tamen verissimè atque grauisimè dixit S. Augustinus. Quamquam enim quod sumus, quod viuimus, quod cælum terramque conspicimus, quod habemus mentem atque rationem, quæ eum ipsum qui hæc omnia condidit inquiramus, nequaquam valeamus actioni sufficere gratiarum: tamen quod nos oneratos obrutosque peccatis, & à contemplatione suæ lucis auersos, ac tenebrarum, id est, iniquitatis dilectione cæcatos, non omnino deseruit: misitque nobis verbum suum, qui est vnica filius, quo pro nobis in assumpta carne nato atque passo, quanti Deus hominē penderet noscercemus, atque in illo sacrificio singulari à peccatis omnibus mundaremur, eiusque spiritum in cordibus nostris dilectione diffusa, omnibus difficultatibus superatis, in æternam requiē, & contemplationis eius ineffabilem dulcedinē veniremus, quæ corda, quot linguæ ad agendū gratias esse satis contenderint. Hæc Augustinus. Verum vt ad præstiti nobis hodierna die beneficii maiorem noticiam, simulque seruenciorē gratiarum actionem, laudem & amorem vtcunque perducamur, paucis videndum est, in quæ mala peccando cecideramus: vnde non nisi per Dei Filium liberari potuimus. Nostris dilectissimi quemadmodum primi parentes nostri in Paradiso diuinum transgrediendo mandatum, seipfos, & omnē posteritatem suam grauisimò & penè inexpiabili peccato obstrinxerunt. Atque illud peccatum mox à Deo acriter & seuerè castigatum & punitum est, coactis illis & nobis omnibus ex amoenissima paradisi sede, atque in horribilabile exilium & mortis vmbra detrusis. Simul autem vt peccatum ab eis admissum est, mox superior vis appetitiua, siue voluntas corrupta miserèq; euerfa & peruerfa est, portio rationis expers, id est, homo animalis & exterior aduersum rationis imperiū, cui iure ac merito subditus esse deberet, rebellare cœpit: mortis damnatio inflata est, & naturalis omnis rectitudo prorsus incuruata ac deprauata est. Voluntatē, siue appetentiā superiorem vitiata & corruptā esse, vel inde satis liquet, quod ad vitia quā ad virtutes affectu propensiori ferimur, libetque magis, toxicū quam cibū salubrē sumere: Quod nos delectat nos corpori ornando, fouēdo, tuendo omnē nauare operā, & sumptus etiā grandes impendere, potius quā ornare & locupletes reddere animas veris excolendis virtutibus: cū tamen citra vllā contouerfiā longè maior sit animarū quā corporū dignitas, & excellentia. Ita autē non est à Deo creata voluntas, sed quemadmodū prauis humoribus infectus stomachus sagēnoxij libētius, quā salutarib⁹ vtitur cibis vel potionibus: ita voluntas peccato deprauata, respuit vtilia, nociua appetit & amplectitur. O verè pessimum peccati effectū. Partem autē sensitiuam perpetuum aduersus rationē bellum procaciter gerere nō est necesse ratione astruere, quādo experientia quotidiana id addiscimus. *Videō ait Apostolus ipse vas electionis, a liam legē in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuandē me in legem peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrū. Igitur ego ipse mente seruis legi Dei: carne autē in lege peccati.*

August.

Roman. 6.

In quænam
quantaque
mala homo
ceciderit.

Gene. 1.
Peccatū pro-
papatentum
quam graui-
ter punitum
fuerit à Deo.
Appetitus a-
nimæ.
Vulnera
quænam ex
peccato pro-
toparentum
animæ nostræ
inflata sint.
Voluntas a-
nimæ.

Sensitiua
animæ.Apost. 9.
Rom. 7.

peccati. Ergo velimus, nolimus sentimus legē peccari in membris nostris: sed tamen per Dei gratiam & nostrum conatum fit, vt sicut idem Apostolus monet, non regnet peccatum in mortali corpore nostro. Sed tamen isthęc carnis rebellio in penam peccati inflicta est, & admodum molesta ac periculosa est multis. Quod si Adam in innocentia persistisset, rationi corpus, & ratio Deo penitus obtemperaret. Iam mors ipsa quam non nisi ob peccatum irrogata sit, vel sola illa Genesis sententia confirmat, dicente ad hominem Deo, Quacunque die ex arbore illa comederis, morte morieris. Deinde etiam inde id constare potest, quod animam immortalem, non decebat nisi immortale habere corpus, quale etiam habuisset, nisi ex ipsa per peccatum mortua, mors etiam in corpus redidisset. Denique à naturali ac prima illa rectitudine, in qua conditus est Adam, penitus nos defecisse ac deflexisse satis inde manifestum est, quod à summis & spiritualibus bonis cognoscendis, videndis & sentiendis, ad isthęc infima & caduca prolapsi sumus: cum tamen ex ipsa corporis statura recta de qua Cicero ait, quod cetera animalia natura deiecerit ad pastum, solum hominum erexerit ad sidera, facile quis possit admoneri ac inuitari vt terram terrenaquę despiciat, & ad caelestia mente & cogitatione, amore ac desiderio feratur. Isthęc ergo mala ex peccato Adę contracta sunt, & in nos omnes propagata. Vnde facile colligi potest, quam graue illud peccatum fuerit, quod tot mala sunt consecuta. Videamus nunc breuiter & Adę iniquitatem, & necessariam satisfactionem. Peccauit Adam inobedientia, superbia & auaritia. Et quia in eum peccauit cuius est vsquequaque infinita potentia, sapientia & bonitas, peccatum etiam illius infinita, quodammodo malitia fuit. Vnde statim id sequitur, à nulla creatura id potuisse peccatum aboleri, quando omnis creaturę virtus finita est. Quod autem finita virtus est, non potest habere efficaciam infinitam. Sed singularim eius & inobedientiam & superbiam, & auaritiam expendamus. Debebat quidem & modis omnibus, atque omni iure obstrictus erat integram prestare obedientiam Deo ac Domino suo, à quo gratuita bonitate creatus erat: neque simpliciter creatus sed ita, vt posset, modo vellet, sempiternam facillimè adipisci beatitudinem, in qua Deo ipso, id est, summo bono frueretur, vbi haberet quicquid vellet, nec vnquā pateretur quod nollet. Sed intantum mulieris blandimentis euersus est, vt summum, optimum, munificentissimum creatorem desereret, eiusquę preceptum foemine persuasione posthabetet. Qua re sanè grauissimè peccauit. Quod si adhibeas aliquam quantumuis sanctam & innocentem creaturam, siue angelum, siue hominem, modo pura sit creatura, nunquam poterit hanc expiare inobedientiam. Siquidem vnaquęlibet creatura per seipsa tum creationis, tum conseruationis sui causa benignissimo conditori omnimodam debet obedientiam: & licet totum præster quod possit, non tamen nisi suum ipsius exoluit debitum, quo ratione creationis est obligata Deo: sicquę transgressio manet, quandoquidem singularem eius expiatio satisfactionem exigit, quam exhibere non potest, nisi qui & ab omni debito sit alienus, nec cuiquam parere teneatur: qualis non est, nisi solus Deus. Neceffe ergo fuit pro Adę abolenda inobedientia filium Dei eam sumere naturam, in qua summam ac omnimodam præstaret obedientiam, qui alioqui secundum diuinitatem

Peccati lex.

Rom. 6.

Mors euilata sit post peccatum. Gen. 2.

Tullius.

Peccatum Adę quod uoluptas & quam enormè fuerit.

Inobedientia protopasentium quā fuerit grauissima.

Incarnationis Christi necessitas quomodo probetur.

Philipp 2.

Superbia
protoparen-
tis quam fu-
erit efficiens.Psal'm. 21.
Christus vt
superbiam A-
dæ humilita-
te sua sanauit.
Gen. 3.
Auaritia pro-
toparentum
quam fuerit
enormis.Boni quic-
quid habent
creaturæ, à
Deo solo eas
id habere.

Patri æqualis nullum habebat, cuius esset subiectus imperio, maiorem autem excellentiorem. Ita factum est, vt quemadmodum Apostolus ait, semetipsum exinanienti, formam serui acceperit, in qua Deo Patri perfectissimè obtemperando, nostram inobedientiam penitus expiaret. Porro quod ad superbiam Adæ attinet, ea sanè admodum intolerabilis, effrenis ac impudens fuit. Cum enim diuinæ maiestatis iussum atque præceptum summam cum veneratione ac sui demissione excipere & exequi debuisset, vti creaturam rationis participem decebat, ipse ediuerso intantum animo elatus est, vt penitus seruitutem omnem, quam debebat optimo & piissimo creatori, recusaret ac abiceret, & summum ipse sibi dominium ac autoritatem contra ius fasque vsurparet, nihil veritus comminationem Dei, neque motus quicquam illius, quamuis nimis expertus erat, benignitate. Enimvero sprete lege Dei, propriæ obtemperauit voluntati, maluitque summa iniuria & contemptu afficere Deum, quam suis non indulgere affectibus. Quis iam obsecro tantam vnquam potuisset superbiam quauis ratione diluere? Nemo sanè, nisi ipse Filius Dei, cui ex ipsa natura competit autoritas omnis, ac summa potestas & excellentia. Is ergo summè sese abiecit, exinanuit, humiliavit. Et sicut homo insipiens temere ad Dei aspirauit similitudinem, ita etiam infra mortales omnes sese demisit, vt ipse in Psalmo dicat: *Ego sum vermis & non homo*, rei vilissimæ, puta vermiculo sese comparans: ea ipsa humilitate condemnans maligni serpentis suggestionem pestiferam. Eritis sicut dii: & hominis soliditatem ac elationem Dei similitudinè iniquis modis rapere, quam piè ac humiliter mereri malentis expians. Quæ quidem diuinitatis rapina etiam ad tertium pertinet puta auaritiam Adæ, de qua nunc aliquid consequenter dicendum est. Quam quidem si quis iusto pendat iudicio, inueniet eam planè crudelē nimisq; intemperantem fuisse. Quid est enim aliud hominem vsurpare sibi, aut ambire diuinitatem, quam Deum gloriæ suæ priuare dignitate, suis spoliare opibus, & quicquid ille habet, sibi vendicare velle? Quod si contraria curanda sunt contrarijs, & si æqua debet esse transgressionis & satisfactionis magnitudo, quis non videat tantam auaritiam, non nisi à solo Deo expiari potuisse? Sicut enim homo summam admiserat auaritiam diuinitatem temerè appetendo ac vsurpando: ita necesse erat summa liberalitatè ac munificentia eandem aboleri, tanta videlicet, qua homini diuinitatis participatio quædam conferretur. Id verò soli Deo possibile fuit. Diuinitas ab homine auarè concupita eidem alterius liberalitate donari debuit: vt sicut ille alienum impudenter appetijt, ita Deus dando proprium, id est, homini communicado suam Deitatem, eum liberalissimè ac indulgentissimè redimeret. Decebat item, & quidem secundum iustitiæ rationem necesse erat, vt sicut homo qui reuera totus erat pauper, nec quicquam habebat, quod posset suum dicere, nisi peccatum suum illa auaritia diues fieri concupiuit: ita is qui totus & omnino diues erat in seipso & ex seipso, pauper fieret, & sua inopia inordinatum diuitiarum appetitum primi hominis aboleret. Sed sic diues nemo est, nisi Deus. Nam creaturæ omnes quicquid habent boni, ex Deo habent, non ex seipsis. Vnde iam intelligi licet, auaritiam Adæ non nisi per Filium Dei expiari potuisse. Quibus omnibus simul collectis, perspicuè videmus, quam enor-

me ac immanè fuerit illud primorum hominum peccatum, quo simul etiam nos omnes obstricti sumus, quandoquidem non nisi per Deum & hominem digna potuit exhiberi satisfactio. Sicut autem peccatum ipsum non nisi hac ratione elui potuit, ita nec à malis illis quatuor superius commemoratis, quæ in huius peccati pœnam à iusto iudice Deo inflicta sunt, aliter quam per Dei Filium eripi ac liberari potuissimus. Cuius utique excellentissimo merito & gratia voluntas nostra in melius reformatur, & carnis rebellio etsi sentitur, nihil tamen officit, nisi consentientibus: imo etiam fit virtutis incrementum, & corpus, etsi moritur, tamen ad vitam reuocatur beatam ac immortalem, & rectitudo deprauata restituitur. Et hæc quidem etiam in hac vita adipisci licet. Cæterum, post iudicium corporis & animæ summam obtinebimus integritatem, perfectionem, ac felicitatem. Ita nunc charissimi animaduertere potuistis, quantum nobis collatum beneficium sit verbi incarnatione, quæ hodie facta est. Tantum obsecro simus grati Deo ac Domino nostro. Quid quæso animi geremus erga mortalem quemlibet, si nos ex carcere aliquo, aut vlllo corporis periculo liberasset? An ne maximas ei semper gratias habituri essemus, nisi vellemus penitus ingrati inueniri? Quid ergo illi nos præstare, quales in eum esse nos conuenit, qui cum sine nobis sic perfectè beatus, nec indigeat nostri, atque adeo etiam tanta à nobis iniuria affectus fuerit, tamen immemor malorum omnium, sua morte nos ex tartareo carcere, vbi est summa miseria & infelicitas, extraxit, & aditum ad regna cælorum, vbi est infinita beatitudo, patefecit: O cor durum, cor impium, cor execrabile & merito cum demonibus semper excruciantum, quod tantam gratiam, tantam benignitatem dicit contemptui, nec vlla ratione ad reddendas gratias potest permoueri. O filij Adam, genus ingratum, vsquequo non pudebit vos post tantam creatoris pietatem & benevolentiam addere peccatum super peccatum, & semper illi ingratos atque immorigeros, imo & contrarios vos præbere illi, qui vos tam feruenter, tam fideliter, tam gratuito dilexit? Videte obsecro, & etiam atque etiam videte, ne quandoquæ audiatis eum dicentem: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis israel. Reddam vltionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam: Congregabo super eos mala, & sagittas meas implebo in eis. Tacui semper filius, patiens fui: sicut parturiens loquar. Dissipabo & absorbebo simul, desertos faciam montes & colles.* Videte inquam, ne dum modo Dei patientiam impudenter contempnitis, quandoque ad eum detrudamini diuinæ vindictæ carcerem metuendum, cuius pœnas quasdam Esaias describens ait: *Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur. Et erit terra eius in picem ardentem, nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius: à generatione in generationem desolabitur: Merito sanè ignem illum picem ac sulphure semper arsurum sentire cogentur, quos iam immensa Dei beneficia, charitas, benignitas, beneficentia, pietas, misericordia, dulcedo, fidelitas non possunt ad amandum Deum accendere.*

Libet adhuc paulo fufius Dei, in nos explicare charitatem, hac ipsa die nobis exhibitam, & euidentius ponere omnibus ob oculos quantopere dilexerit nos, qui fecit nos. Non enim potest vnquam hac de re tantum dici vel cogitari, quin multo plura & dicenda & cogitanda, imo & quæ nemo possit

m m 4 compre-

Pro sua incarnatione
quantam Deo
debeamus
gratitudinem.

Bernardus.

Esa. 1.

Deut. 32.

Esa. 42.

Esa. 34.

Deus quantum
se se naturæ
humanae com-
municauerit
in eiusdem
assumptioe.

Leo Papa.
Hieron.

Quid Deum
mouerit ad
assumendam
humanam
naturam.

In Christi in-
carnatione
quid Spiritus
sanctus gre-
tis contule-
rit hominibus.

comprehendere, super sint. Boni eam esse naturam certum est, ut se alijs com-
municet. Cum igitur Deus Omnipotens summè bonus sit, eiusque bonitas
prorsus immensa ac infinita sit, creaturæ suæ rationali, puta homini, tan-
tum se se communicauit, dum humanam sibi copulauit naturam, quantum
illa capere potuit. Neque sanè maius aliquid humanæ naturæ præstari po-
tuisset, quam ut à Dei verbo in personæ unitatem assumeretur. Et licet in-
estimabilis sit bonitas & dilectio Dei, quod mentibus creatis felicissimè se se
fruendum, atque clarissimè conspiciendum in cælesti patria communicat
magis tamen longeque excellentius eius erga nos charitas, dignatio, boni-
tas inde elucescit, quod ipsemet vnigenitus Dei Filius factus est natura as-
sumptæ hypostasis, ita ut verissimè Dei Filius & egisse, & perpessus esse dica-
tur, quicquid in Christo humana natura siue egit, siue perculit. Quod quid-
em nec angelicis est præstitum spiritibus. Quanto autem filij Dei, verbi
increati, æternæ sapientiæ præstantior & excellentior est dignitas atque
maiestas: & naturæ humanæ, maior abiectio & humilitas, tanto inestimabi-
lior benignitas, & incomprehensibilior Dei erga nos dignatio declara-
tur, dum tantam humilitatem tantæ voluit coniungere sublimitati. Ad
quod vtrique nihil eum aliud permouit, nisi amor illius prorsus gratuitus,
ex quo etiam condiderat nos, ut semper cum ipso felices essemus. Vbi et-
iam aduertendum est, (quandoquidem amoris id proprium est, ut dilectum
vniat dilecto) liberalissimam ac omnino absolutam in nos filij Dei dilectio-
nem vel hoc solo abundè ostensam esse, quod absque medio & inseparabili-
ter, ac hypostaticè nostram sibi iunxit naturam: cum dubio procul tanto
fit amor perfectior, quanto vnio coniunctior ac indissolubilior. Quis verè
dignè possit comprehendere, quantæ pietatis ac dignationis fuerit, quod
Deus Pater Omnipotens, æternus, colendus, predicandus, consubstantialis
sibi atque charissimum Filium suum voluit & dici & esse hominis, & quidè
pauperculæ virginis Filium, atque hominum fratrem, & eandem virginem
eiusdem vnigeniti sui verissimam genericem? Sed & ipsius Spiritus sancti
nonne omnino indissimilis & par bonitas, charitas, pietas, dignatio est,
quod illius voluit incarnationi intra beatæ virginis viscera cooperari, à
quo verè ac æterno procedit: eandemque virginem fecundare, ut illum feli-
cissimè pareret, à quo ipse æquè ut à Patre promanauit iam verò, quod illa
maiestas, Deus sublimis & verendus super omnia proprii plasmatu sui non
respuit fragilitatem, sed ut illi mederetur, eandem, absque tamen peccato,
in se recepit, quid nisi ineffabilem eius misericordiam testatur? qua scilicet
deuictus & impulsus, tam extrèmè se se deiecit, ut nos sublimissimè cederet
nec dedignatus est miser, fragilis, despectus, inops, mendicus, mortalis affi-
ci, ut nos diuitias immortales, beatissimam immortalitatem, & summam
beatitudinem consequamur. Deinde quam euidentem infinitæ sapientiæ illius
argumentum est, quod ad nos redimendos, qui penè desperatæ salutis era-
mus, tam aptum, congruum, ac decentem inuenit modum, quo nostra qui-
dem peccata misericorditer dilueret, nec tamen iustitiæ quicquam deroga-
retur: idque nobis quidem clementissimè indulgendo, & totum satisfactio-
nis pondus in se recipiendo, atque eo ipso grauissimis se se pœnis spontè ob-
stringendo, quas nos omnino pati debueramus. Possent hinc plura alia dici,
sed

ti, sed quia sanctorum patrum libri his referti sunt, inde petat, qui plura nosse volet.

Nobis quidem dilectissimi iam dicta clarissime testatum reddunt erga nos immensum Dei amorem, quo sic voluit nostrae miseriae opitulari. Et licet pro sua sapientia optime compertum haberet, quanta in eum nostra esset futura ingratitude, & impietas, tamen noluit vinci à malitia nostra, sed satisfecit charitati suae, et si non meritis nostris. Nolebat attendere indignitatem nostram, sed obsecutus est bonitati suae. Et licet non nisi vnam se scilicet animam cunctis suis laboribus & pœnis ex diaboli potestate erepturam, tamen libentissimè propter illam solam in hoc exilium demigrasset. Vehementissimus namque animarum amor eum obtinet, nec potest vlla ratione admittere, vt vlla ex eis pereat, quantum in ipso est. Sicut igitur ex omni aeternitate statuerat hoc pacto redimere hominem suapte culpa perditum, ita opportuno tempore executus est consilium suum: idque eo tempore, quando iam iniquitas maximè abundabat, & veri Dei noticia penè extincta erat, atque adeo in illo electo populo Israelitico tanta excreuerat impietas, vt ipsum Deum ac Dominum suum etiam in ipsis cunabulis & etiamnum materna sugentem vbera perdere sint conati: quod etiam tandem reuera executi sunt. Porro, ad sui executionem propositi, quo, vt diximus, humanam sumere naturam decreuerat, virginem sibi condidit talem, tamque excellentem, qualem decebat esse futuram Dei genitricem, id est, innocentissimam, purissimam, nec tenuissimam quidem peccati cuiuscumque maculam habentem, totam pulchram, omnimoda sanctitate, cunctis virtutibus, omni gratia, omnigenisque donis illustrissimam ac ornatisissimam: quam ipse qui condidit, semper moderatus est, solisque diuinis seruauit vrbibus, omnemque hostis tartarei vim, dolum, machinàs, tentationes ita ab ea remouit, repulit, ac elisit, vt impius ille omni conatu malignitatis suae, omni que arte fallaciz suae non potuerit vnquam vel leuissimam illi maculam aspergere: sed semper ab ea attritus, victus, proculcatus sit, superbilissimus videlicet ab humillima, spurcissimus à purissima, flagitiosissimus ab innocentissima: denique crudelissimus à regina & matre misericordiz. Neque solum ita victus sit ab ea, vt nihil illi nocere potuerit, verum etiam vsque adeo fractus & eneruatus, vt nec aduersus quemquam illorum preualere queat, qui huius reuerendissimae virginis pijs cultores sint. Talem igitur ac tantam aeterna sapientia sibi matrem condidit, in eiusque intemperatis visceribus velut sponsus in thalamo nouem mensibus dulcissimè requieuit, nimium delectatus animae eius pulchritudine, quam efficiebat virtutum varietas, & multiplicium splendor donorum. Quanta autem hinc accesserit dignitas huic beatissimae virgini, quod verus Deus eam sibi voluit habere matrem, quis capere, nedum explicere queat? Si enim ea dignitas est creaturae, vt ad Dei sui quantum potest, accedat similitudinem, eaque dignitas tanto est praeclearior, quanto est maior similitudo, quanta est obscuro virginis matris excellentia, quae eundem sine viri consortio meruit concipere & parere Filium, quem Deus Pater ab omni aeternitate sine foemina ex se genuit sibi coaeternum & consubstantialem? Quanta est, inquam, dignitas virginis sacratissimae, quanta maiestas, autoritas, praestantia, illum

Amorem suum immensum quibusnam argumentis Deus ad nos collatus sit.

Matth. 24.

Matth. 1.

Matrem qualem sibi Christus perparauit. Cant. 4.

Matrie matris Dei dignitas quanta sit.

Matrie matris Dei potestas quanta sit.

n n conce-

- concepisse hodie, ac postmodum peperisse filium, quem super se venerat suppliciter adorat numerositas angelorum, quem tremunt omnes virtutes caelorum, ex cuius manibus, nuda ac arbitrio pendet vniuersitas creaturarum, sine quo nihil est, quicquid vsquam est, cuius imperio reges terrarum & quotquot in caelis, sub caelo, & apud inferos degunt, coela submitunt ac parere coguntur? Vnde non immerito exclamat feruentissimus huius virginis amator Diuus Bernardus, admirans eius celsissimam dignitatem, & dignissimam celsitudinem: O virgo virga sublimis, in quam sublimè verticem sanctum erigis? vsque ad sedentem in throno, vsque ad Dominum maiestatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum nitens radices humilitatis. O verè caelestis planta, preciosior cunctis, sanctior vniuersis. O verè lignum vitæ, quod solum fuit dignum portare fructum salutis nostræ. Eia dilectissimi omnibus medullis cordis laudemus, amemus, veneremur, colamus, amplectamur, efferamus etiam nos hanc virginem, Dei matrem, caeli reginam, angelorum dominam, patronam & adnotatam nostram. Offeramus illi quotidie piæ deuotionis pensum aliquod, ne vllum sinamus præterire diem, quo non aliquo peccatis officio eam honoremus. Sic enim est voluntas eius, qui non nisi per eam voluit descendere ad nos. Si matrem non honoramus, certum est eius Filium summa contumelia nos afficere, qui vtique quicquid præstatur venerationis matri suæ, sibi ducit præstitum, & quicquid erga eam negligitur, suam putat iniuriam. Quod si quis nosse cupiat, quidnam illi venerationis impendere debeat, dici potest, gratissimum esse virgini matri, si crebro salutetur verbis angelicis, siue angelica salutatione. Hanc enim Pater caelestis imperauit, Filius qui est æterna sapientia, dictauit, Spiritus sanctus conscripsit, & tota beatissima Trinitas Gabrieli archangelo deferendam commisit: de qua D. Bernardus ait: Est tibi virgo Maria quasi osculum, audire hunc versum angelicum: Ave Maria. Toties enim beatissima oscularis, quoties per Ave deuotè salutaris. Hæc ille. Neque id cuiquam mirum videri debet. Enimvero in illa prima angeli salutatione, mox vbi virgo beata assensum præbuit, Deum maiestatis cum ineffabili gaudio & totius interioris ac exterioris hominis iubilo concepit: & quoties ea saluatio repetitur, toties illius gaudij ei memoria quali refricatur, quod non potest illi non esse acceptissimum. Itaque libenter ac deuotè hanc illi salutationem crebris vicibus offeramus: item quæ alijs, quibus possumus modis, eam studiosissimè veneremur. Ipsa est enim post Deum vnica spes nostra, & quam Diuus Bernardus non dubitat dicere rotam rationem spei suæ. Currite dilectissimi ad matrem misericordiae: non enim potest quemquam repellere. Commisit illi Deus misericordiae regnum: & nihil in ea nisi dulcedo, nisi pietas, nisi benignitas, nisi clementia inueniri potest. O quot illa iam planè desperatos, reuocauit ad spem veniæ portumque salutis? quot perditos, saluti restituit? quot in peccatis obstinatos emolliuit ad poenitentiam: quot vitijs assuetos, ad optinam reduxit vitam? quot miseros consolata est? quot tentatos releuauit? quot in merore absorptos, inopinato affectu gaudij? Denique nemo vnquam eam poposcit opem, quin illius sit clementissimam ac propensissimam expertus misericordiam, ita vt confidenter dicat Diuus Bernardus: *Sileat misericordiam*

Bernardus.

Maria mater
quoniam modo honoranda.

Bernardus.

Angelica salutationis
precellentia
quonia.
Bernard.

Idem.

Maris matris
Dei fidelitas
erga sibi
deuotos qua
ta sit.

Idem.

fericordiam tuam o beata virgo, si quis inuocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Misericordia tua miseris sapit dulcius, quia misericordiam complectimur charius, recordamur saepius, & crebrius inuocamus. Hæc est enim illa, quæ totius mundi reparationem obrinuit, & salutem omnibus impetrauit. Ergo dilectissimi, vt quandoque finem dicendi faciamus, accedamus & nos cum eodem Diuo Bernardo ad thronum gratiæ matris Dei, dicamusquæ ei totis animæ medullis: Per te accessum habeamus ad Filium, o benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis: vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua, culpam nostræ corruptionis, & humilitas tua Deo grata nostræ veniam impetret vanitati. Copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fecunditas gloriosa fecunditatem nobis conferat meritorum. Domina nostra, mediatrix nostra, aduocata nostra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo filio nos representa. Fac o benedicta per gratiam, quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam, quam peperisti, vt qui, te mediante fieri dignatus est participes infirmitatis & miseræ nostræ, te quoque intercedente participes nos faciat gloriæ & beatitudinis suæ: & qui hodie intra virginalis veri tui templum pudicissimum verus Deus & homo verus concipi voluit, in nostris mentibus & cordibus horis ac momentis omnibus concipi & nasci dignetur Iesus Christus Filius tuus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

SERMO. II. IN EADEM SOLENNITATE.

Mysteria rationesquæ Dominice incarnationis, laudes, virtutes quæ beatissime virginis Mariae explicat.

Recordatus est Deus misericordia sua, Lucæ 1. Verba sunt hæc fratres charissimi super benedictæ virginis, & dignissimæ matris Dei, quæ vna cum alijs verbis suauissimis in cantico suo apud Elizabeth locuta est, gratias agens Deo pro inestimabili dignatione ipsius erga humanum genus, quod disposuit redimere, & sibi reconciliare per incarnationem filij sui. Quam dignationem considerans B. Maria dixit: Recordatus est Deus misericordiam suam. Nam cum Deus sit æqualiter iustus & misericors, quia sic vtrumquæ exhibet, quod tamen vnum aliud non excludit, videbatur quasi misericordiam oblitus, & solam exercere iustitiam quando humanam naturam in peccato Adæ viciatam, & propter hoc à regno beatitudinis æternæ, ad quam & propter quam creata fuerat, & seipsum iuuare non poterat, vltra quinque millia annorum distulit releuare & ad sui gratiam eam recipere in quo apparebat magna eius iustitia, sed misericordia non sic elucebat. Et licet etiam hoc non sine misericordia fuit, quod distulit redemptionem nostram, aliquando exhibendam, illa tamen eius dispensatio, & in veniendo mora non sentiebatur vt misericordia, ab his qui miseriam tolerabant. Repromiserat enim diu misericordiam, misericordia quoque diu expectata est, sed hodie primum manifestata, quando inchoauit opus redemptionis nostræ. Et hoc est quod dixit beata Maria: Recordatus est Deus misericordiam suam. Hoc præiuderat olim sanctus Dauid in spiritu, quando dixit in

Psalm 14.

Psalmo: *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculata sunt.* Sed misericordiam hanc quomodo inchoauerit Dominus, doce nos lectio sacri Euangelij, ex quo desumptum est quod iam audistis verbum, scilicet: Recordatus est Dominus misericordiae suae. Charissimi fratres, iam diu videbatur, & multo tempore continuata quasi disputatio quaedam, vtrum homo qui peccauerat, & Deum offenderat debuit saluari: & allegationes erant pro vtraque parte. Ad cuius quaestionis intellectum repetamus altius & interrogemus, vtrum homo vel Angelus debuit creari. Imaginemur itaque quasi ante mundi creationem consilium habuerit S. Trinitas de creatione mundi, & mouisse sequentes quaestiones. Licet enim in S. illa Trinitate proprie non sit quaestio, vel consultatio, sed scit, & potest, & facit quod vult (nihil autem vult nisi quod bonum est) tamen propter illuminandam nostrum intellectum imaginemur, sicut etiam doctores scribunt, & scripturae sonant.

Consilium S. Trinitatis super saluatione generis humani quale.

Angelus cur fuerit creatus.

Dionysius.

Aristotel.

Ferrus Lombardus. Augustinus. Causa creationis rerum omnium quae fuerit.

Angelorum creatio qualis fuerit.

Homo an creari debuerit. Bonauent. Petrus Lombardus. Deute. 2.

Quaeritur ergo primo, vtrum angelica natura debuerit creari, id est, vtrum fuerit conueniens, & fuit determinatum per diuinam sapientiam quod sic. Ratio quare: quia bonum, vt bonum, sui ipsius debet esse communicatiuum: (sicut dicit S. Dionysius) hoc est, bonum de ratione sui, quod est bonum, est communicatiuum: quia si se non communicaret, quale esset bonum? Tanto etiam perfectius, siue (vt Aristoteles dicit) diuinius dicitur bonum, quanto est communius. Cum igitur Deus sit summum bonum, videtur quod aliqua creatura rationalis ab eo debuerit produci in esse, quam faceret participem suae bonitatis. Et sic definitum fuit vt Angelus crearetur in esse spirituali & intellectuali, & ipso intellectu participaretur ab eodem ipse Deus. Vnde Sententiarum Magister in II. dist. C. ex verbis S. Augustini ponit illam rationem. Credimus (inquit) rerum creaturarum caelestium & terrestrium, visibilium & inuisibilium causam non esse, nisi bonitatem creatoris, qui est Deus vnus & verus: cuius tanta est bonitas, vt summus bonus beatitudinis suae, qua aeternaliter beatus est, alios velit esse participes: quam vidit & communicari posse, & minui omnino non posse. Illud igitur bonum quod ipse erat, & quo beatus erat, sola bonitate, non necessitate alij communicari voluit, & ita fecit. Fecit igitur Deus creaturam rationalem quae summum bonum, id est, Deum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo frueretur. Creauit itaque Deus multa millia Angelorum in multiplici decore, in vario ordine & specie. Ex quibus tanta omnium pulcherrimus cum sibi adherentibus cecidit in superbiam: ideo destruxi sunt e caelo in infernum, siue in istum aerem, ceteris permanentibus bonis. Secundo quaeritur, quare Deus creauit hominem, vel: vtrum decuit, vt crearet hominem. Respondetur primo secundum Bonauenturam, & Magistrum in Sen. II. dist. I. propter perfectionem & decorum vniuersi, quia Deus creauerat duo extrema, inter quae inuenire est medium componibile ex terminis. Creauerat enim creaturam pure spirituales & intellectualem, scilicet, Angelum: creauit & creaturas pure corporales, sicut inanimata: ideo, sicut scriptum est, quod perfecta sunt eius opera, debuit creare etiam creaturam quasi mediam, compositam ex spirituali & corporali, quae est homo. Alia ratio est principalior secundum Magistrum vbi supra, scilicet, propter bonitatem

Dei ad laudandum Deum: in quo proficit homo, non ipse Deus. Sicut enim mundus & ceteræ creaturæ factæ sunt propter hominem, ut seruirent ei (nam ideo etiam ultimo inter alias creaturas creatus est homo) sic homo factus est propter Deum, ut seruiret Deo, ut laudaret Deum in terris, sicut Angeli laudant eum in caelis. Non quia Deus, qui est summè beatus, indiguerit eius officio, vel seruitio (qui bonorum nostrorū non eget) sed ut seruiret ei, ac frueretur eo, cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiens, non ille cui seruitur. Iste igitur nobiliter plasmatus positus in paradysum voluptatis, accepit solum vnum præceptum, ne comederet de ligno scientiæ boni & mali. Sed quia non custodiuit præceptum Dei, ideo offendit Deum, quod nec ipse nec aliquis qui generaretur de semine eius posset percipere illam felicitatem, ad quam creatus fuerat.

Tertio quæritur, vtrum potuit homo reconciliari, & quomodo. Dicendum, quod licet Deo sint omnia possibilis, & ideo potuit hominem reconciliare quomodo voluisset: tamen non fuit conueniens quod per alium modum fieret, quam per satisfactionem, scilicet pro peccato. Et quia Deus est iustus & misericors, si dimisisset peccatum sine satisfactione, tenuisset misericordiam sine iustitia: & hæc misericordia (sicut dicit Anselmus) potius dicenda esset iniustitia, quia esset inordinata. Quare? Quia peccatum dimittere sine satisfactione, nihil aliud est, quam non punire: non punire autem peccatum, est aliquid inordinatum: sed inordinatum nihil est apud Deum. Debuit ergo homo redimi per satisfactionem. Istam satisfactionem oportebat fieri ab aliquo homine: quia congruebat ut peccatum puniretur in illa natura, in qua commissum fuerat. Sed nullus hominum, nec quæcunque alia creatura poterat satisfacere pro peccato. Quare? Quia non sufficiens erat ad satisfaciendum. Quomodo? Quia cum homo, vel alia creatura sit finitæ virtutis, non potest facere aliquod opus, quod sit infinitæ virtutis. Satisfactionem autem illam, qua debebat peccatum deleri, oportebat esse infinitæ virtutis. Quare? Quia peccatum erat infinitum ex eo quia erat in infinitam bonitatem, id est, Deum, & priuauit naturam humanam infinito bono: ideo nullus homo purus potuit satisfacere. Sequitur ergo primo, quod satisfaciens debebat esse homo, qui debuit satisfacere, id est, qui reus tenebatur: oportebat quod simul esset etiam Deus, qui potuit satisfacere: quia (sicut dixi) solus homo debuit, sed non potuit: Deus solus potuit, sed non debuit. Oportebat igitur quod esset simul Deus & homo qui posset & deberet. Quid ergo nunc aliud faciendum est bone Deus? Nos debemus pro peccato satisfacere, & non possumus: tu potes, & non debes. Conuenit enim tibi, qui sine peccato es, & contra quem omne peccatum est, peccatum iudicare & punire potius, quam pro illo satisfacere. Quid igitur faciemus, nisi ut oculos nostros ad cælum leuemus, & clamemus ad te, ut hominem quem creasti, recrees, id est repares à nouo? Non enim possumus nos ipsos iuuare. Quomodo enim quis pro peccato posset alterius satisfacere, qui nequit pro suo? Nemo est enim sine peccato, nec infans vnius diei, sicut habetur in Iob. Et in Psalmo: *Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est v/que ad vnum, id est, Christum.*

Cum ergo in creatura reperiretur nullus, qui possit perditæ humanæ naturæ:

Creaturas omnes factas propter hominem. Homo quare sit creatus. Psalm. 15.

Gen. 1. Gen. 3.

Reconciliari quomodo homo Deo potuit. Luc. 1.

Anselmus. Satisfactio ne hominem oportuisse redimi.

Creaturam nullam potuisse satisfacere pro omnibus hominibus.

Iob. 3. Psal. 14. 3.

nn 3. naturæ:

natura sufficienter subuenire, compassione Dominus Deus, cuius natura est bonitas, cuius proprium est misereri & parcere permotus, elegit quendam satisfactionis modum, ubi iustitia seruaretur simul & misericordia, & homo liberaretur: scilicet ut ipse suscipere humanam carnem in qua posset ac vellet pati & satisfacere, quæ alias debuisset puniri. Sic ergo non potuit merito causari iustitia, quia plenissime fieret satisfactio: nec potuit causari quasi se neglectam misericordia, quia copiosa fiebat peccatori miseratio & remissio.

Incarnatio cur potius conueniebat Filio quam personæ alteri.

Illam autem incarnationem magis conueniebat filio, ut sicut in diuinitate est Filius Dei Patris, sic in humanitate esset filius virginis matris. Item, quia per filium omnia creata sunt, congruebat per filium omnia reparari. Licet tamen filius solus fuit incarnatus, tamen opus hoc fuit totius Trinitatis, scilicet cooperando. Sed inter hæc incidit quæstio, quare videlicet Deus non fuit miserus angeli lapsi, qui modo dicitur diabolus, ut repararet ipsum, sicut hominem? Dicendum, non est simile de homine & angelo, quia peccatum angeli non est remediabile. Quare? Quia angelus cognitionem habet perfectam sine aliqua ignorantia in luce plena per intellectum deiformem, & non potest decipi. Homo vero intelligit discurrendo & inuestigando, quasi in quadam caligine, & ideo potest decipi. Item, angeli voluntas est inuincibilis, & ideo quicquid elegit, illi immobiliter inhaeret. Itaque angeli malis inhaerent inauertibiliter malo, quod elegerunt, scilicet superbix, & non possunt penitere: sicut boni inauertibiliter adherent bono. Homo autem est uertibilis in uoluntate & mutabilis in eligendo, ideo potuit penitere. Item, angeli peccauerunt nullo suggerente, sed propria malitia: ideo non debet eis prodesse charitas aliena. Homo uero diabolo instigante cecidit, ideo Dei uirtute subleuari potuit. Quarto quaeritur, ex quo uoluit Deus incarnari, quare non statim post lapsum Adæ fuit incarnatus & redemptus hominem? Respondendum, quod qui dare uult alicui aliquid donum, si sapiens est & discretus primo considerat utrum illi expediat donari cui uult, & quando expediat: nec exhibet se nimis facilem uel promptum in dando, ne alteri uilescat, uel non reputet pro beneficio hoc idem datum uel ne fiat in memoriam dati. Sic etiam Christus, quando hoc summum beneficium exhibere uoluit humano generi, non statim exhibuit: quia homo non cognouisset, uel putasset se non indignum, uel per obseruantiam legis naturæ uel Moisaicæ suam redemptionem meruisse. Ideo tam diu distulit ut homo uideret suam miseriam, & suæ liberationis impossibilitatem, nisi à Deo adiuuaretur. Uoluit etiam, quod hoc ipsum quaerent, & peterent cum magna difficultate: quia quod difficilius acquiritur, hoc charius æstimatur, & diligentius conseruatur. Sub hac dilatione tamen Deus reuelauit seruis suis prophetis & sanctis patribus se venturum & redempturum humanum genus, sicut varia habetur in biblijs oracula. Item, ostendit per varia signa & prodigia suam incarnationem futuram (de quibus iam trāse, ut ueniat nus ad alia magis necessaria) Interim tamen sancti patres quantumcumque Deo dilecti, uel mundi & purgati ab actualibus & proprijs peccatis, tamen ratione communis naturæ uitiatæ & irreconciliatæ, non poterant intrare in æternam beatitudinem, sed ad lymbum omnes descendebant qui bene uiuunt.

Angelus post lapsum cur non debuisset redimi.

Incarnatio Dei cur dilata sit.

Oracula prophetarum quo spectant.

vixerant (quia malè viuentes descendebant tunc in perpetuam damnationem, sicut modo) ubi non habebant poenam sensualem, sed carebant visione Dei (quod tamen non est parua poena, quia sancti etiam qui sunt in caelo, potius vellent esse in poenis inferni sensibilibus, & videre faciem Dei, quam in caelo esse & carere beatifica ipsius visione) quia facies Dei est tam delectabilis & gaudiosa, quod inuens illam non posset sentire aliquam poenam. Et ideo interim sanctae animae illae clamabant, dicentes: *Domine inclina oculos tuos, & desende.* Ecce: *Ostende nobis Domine faciem tuam, & salus erit nostra.* Et: *Vsquequo Domine obliuisceris nos in finem, vsquequo auertis faciem tuam à nobis?* Et: *Quousque iras eris super orationes seruorum tuorum?* Et iterum: *Vbi sunt misericordiae antiquae Domine, sicut iurasti Dauid in veritate tua? Quare faciem tuam auertis, obliuisceris inopia nostra & tribulationis nostra? Memor esto congregationis tuae, què possedisti ab initio. Fiat misericordia tua Domine super nos quem admodum sperauimus in te. Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi eius, quia uenit tempus. Rorate cali desuper & nubes pluant iustum.*

His itaque cum magno gemitu clamantibus, cum magno desiderio expectantibus, post quinque milia annorum & centum nongentos nouem penne annos à creatione mundi, creauit Deus Virginem, quam sibi ab aeterno praelegerat in matrem, de qua loquutus fuerat ad serpentem, id est, diabolum qui deceperat Euam, quando expulit Adam de paradiso: *Inimicum suum ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Hanc creauit formosissimam quae vniuersam nata fuit, quia decuit, ut sicut in anima erat purissima, sic etiam esset & in corpore. Et virtutes excellentiores apparent in pulchris (sicut sunt humilitas & castitas) quam in turpibus, quae videntur quasi ex necessitate humiles & castae. Item, creauit eam excellenter nobilem, ut puta de sacerdotali & regali genere, licet pauper fuit & humilis, & ideo non fuit vsa sua nobilitate ad gloriam vel ostentationem. Item, seruauit eam purissimam ab omni peccato, ab omni macula: quia non decebat ut templum, in quo Deus corporaliter habitare disposuerat, & in quo, & de quo carnem sumere volebat, inquinaretur aliqua macula. Repleuit insuper eam omni sanctitate, omni gratia, omni virtute, omnibusque donis Spiritus sancti, sicut in subditis filiis dicemus. Ad hanc itaque Virginem (dum uenisset plenitudo temporis, quam ab aeterno Deus praeuidit) misit Deus Angelum suum, ut eam saluaret, ut assensum eius requireret: quia non potuit fieri mater Dei inuita. Cogitate nunc, quando illa benedicta uirgo sine macula, candida ut lilium per virginalem castitatem, rubicunda ut rosa per charitatem, electa non solum ex milibus, sed ex vniuersitate omnium creaturarum propter excellentem eius humilitatem, quando sic splendebat in conspectu altissimi, & erat gratissima in oculis eius. Cogitate inquam, quomodo Deus vocauit Angelum, non quemlibet, sed vnum ex principibus Angelorum (quia solet esse magnus legatus, vel ex parte mittentis, si est magnus Dominus, vel ex parte eius, ad quem mittitur, si est honorata persona, vel ex parte causa, si est magna vel pragnas: quae tria simul hic concurrunt, quare legatus fuit nobilis & magnus assumptus) Vocauit ergo inquam Angelum Gabrielem, dicens haec & similia: *Ecce vides*

nn 4 Gabri-

Psalm. 143.
Psalm. 79.
Psalm. 12.
Psalm. 79.
Psalm. 82.
Psalm. 43.
Psalm. 73.
Psalm. 32.
Psalm. 100.
Esa. 46.

Genes. 3.

Matris virginis creatio quam fuerit purissima.

Nobilitas B. Matris quantae fuerit.

Puritas B. Matris quantae fuerit.

Sanctitas B. Matris quantae fuerit. Galat. 4. Luc. 1.

Cant. 4. 5. & 6. uditio.

Legatio Dei
ad B. Mariam
per angelum
quails.

Præcellentia
B. Mariæ
Virginis.

Psalm. 44.
Sapient. 7.

Bernard.

Angelus cui
missus sit ad
Virginem.
Hieronym.
Virginitas
carnis quan-
ta sit gloria.

Bernardus.
Ambrosius.

Virginitas B.
Mariæ quam
præcellens
fuerit.
Matth. 9.
Apoc. 14.

Genes. 1.9.
Deuter. 7.

Castitatem
semper Deo
placuisse.
4. Reg. 11.

Gabriel illam virginem, cuius suauissimus odor sic coram nobis fragrat Vides puellam illam omnium virtutum pulchritudine, rutilantem? Vides paradisum voluptatis, quam plantauimus à principio? Vides fontem pietatis, quo irrigatur vniuersa terra? Vides sacrarium mentis suæ, diuinitatis nostræ habitaculum gratiosum? Vides hortum conclusum? fontem signatum, rubum Moysi, virgam Aaron, vellus Gedeonis, arcam testamenti, portam clausam Ezechiels, & denique virginem, in quam omnes figuræ legum & prophetarum oracula repromissa sunt, & implenda? Hæc est illa quam amari, cuius decorem concupiui, quam exquisiui & proposui sponfam mihi accipere. Amator factus sum formæ illius, vt vnicigenitus meus sit vnicigenitus eius, & Spiritus sanctus sit habitator eam fecundans. Curre ergo cito, nuncia illi nostrum placitum, nuncia ei Trinitatis consilium. Et hoc est, quod Lucas Euangelista dicit: Missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Ecce audistis quis missus est, à quo missus est, propter quid missus est, vbi missus est, scilicet in Nazareth, ad quam missus est: ad virginem, inquit, desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Non sine causa scriptura tam diligenter exprimit nomina, quia latent vbiq; mysteria, & spirituales intelligentiæ: de quibus non est nobis iam tempus dicendi. Missus est ergo angelus ad virginem, non nouiter aut fortuito inuentam, sed à seculo electam, ab altissimo præcognitam & sibi præparatam, ab angelis seruata, à Patribus præfigurata, à Prophetis promissam. Mittitur ad virginem. Bene conuenit vt angelus mittatur ad virginem: quia, vt inquit Hieronymus, semper Angelis cognata est virginitas. Profecto in carne præter carnem viuere, non humana vita est, sed cælestis. Vnde in carne angelicam gloriam acquirere maioris est meriti, quam habere. Esse quippe angelum, felicitatis est, esse virginem virtutis, dum scilicet hoc gratia obtinere nititur virgo, quod habet angelus ex natura. Et sanctus ait Bernardus: O quam felix virginitas, quæ ex homine Angelum facit. Sanctus tamen Ambrosius dicit, quod maior est victoria virginum, quam angelorum: quia angeli sine carne & sine prælio viuunt, virgines vero in carne & in prælio triumphant.

Norate tamen quam laudanda fuerit virginitas Mariæ: Nondum legerat in libris, quam Deo placeret virginitas. Nondum erat præceptum nec consilium de seruanda virginitate: nullum viderat ante se exemplum. Nondum scriptum erat, laudabiles esse qui se castrant (scilicet spiritualiter per castitatem) propter regnum Dei. Nondum legerat quod virgines cantabunt canticum nouum: & quod sequentur agnum, quocumque erit: & quod empti sunt ex omnibus primitiis Dei & agno. Sed magis legerat, quod Dominus in exordio mundi dixerat: *Crescite & multiplicamini, & repletis terram.* Et: *Maledicta sterili in Israel.* & tamen ita dilexit virginitatem, vt antequam veller corpus suum pollui, aut concupiscentia libidinis vri, potius eligeret incidere illam maledictionem & opprobrium sterilitatis, potius voluit carere honore fecunditatis & gloria posteritatis. Quia sciebat quod hæc maledictio non erat à Deo, sed solum erat opprobrium apud homines: quia semper Deo placuit castitas (nam Helias fuit virgo, & rapus est in celo) sed ahuc in scriptura tacebatur, quia priuilegium hoc Mariæ seruabatur.

batur. Hoc tamen opprobrium potius elegit, quam virginitatis dispendium. Sciebat enim, quod virginitas non viquequaq; esset sterilis: quia sicut conjugalitas replet terram filiis, ita virginitas caelos. De quo marito? De Domino Deo, qui est sponsus virginitatis, Omnis namq; virginis anima sponsa est Dei, siue secundum carnem fit vir vel mulier: quia non est discretio sexus apud Deum. Quid igitur plus mirabimur in te o benedicta virgo, humilitatem, an virginitatem? Laudabilis plane in te virginitas electa & seruata, non praecipua, non consulta, non exemplo apud alias mulieres monstrata, & adhuc illaudata. (Longè aliter cogitasti, quam filia Iephthae, quam pater vouerat Deo immolandam. Et quia adhuc erat incognita viro, petijt vt antequam moreretur, permitteret ad aliquot dies plangere virginitatem suam, scilicet quod discederet sine semine, sine fructu, sine sui memoria & sine populi Dei augmento) Sed non minor in te fuit humilitas, qua elegisti fieri opprobrium inter mulieres. Hæc proculdubio fecit, vt virginitas placeret (quia sine humilitate virginitas non est virtus) & respexit, sicut tu ipsa testata es, Deus humilitatem tuam, O Maria, quia igitur fortiter egisti pro castitate, ideo non solum cares opprobrio, sed etiam benedicta es inter omnes mulieres, habebisq; fructum, qui melior & nobilior erit omnibus filiis totius mundi. Dabit enim tibi Deus gaudium matris cum honore virginitatis. Auferet sterilitatem, & seruabit incorruptionem. Quid enim mirum, si à cæteris non fuit obseruata virginitas, vel non cognita eius pulchritudo? Tibi enim seruatum est illud priuilegium, vt nouo seculo noui filij mater noua, nouam adueheres virtutem. Quum igitur hæc ita se habeant, cur Euangelistæ scribunt hanc virginem sanctissimam fuisse viro desponsatam? Puto equidem neminem id latere, quare virgo hæc fuerit desponsata, scilicet, vt omnis suspitio mala tolleretur à beata Virgine & opprobrium: quia si genuisset non desponsata, putassent homines eam adulteram vel fornicariam: ideo Deus voluit prouidere famæ virginis, & potius voluit homines errare in eius conceptu, quam matrè exponere opprobrio. Voluit etiam potius, quod putaretur filius Ioseph, quam quod aliquid finistre suspicaretur de beata Maria virgine. Sunt tamen etiam alix rationes, quas hic breuitatis gratia præmitto. Quaritur quoq; hoc in loco haud inconuenienter, quo scilicet tempore Angelus venit ad beatam Virginem, & quando Christus fuit incarnatus. Respondetur, secundum tempus à creatione mundi fuit in sexto millenario, id est, post quinque milia annorum & pene ducentos annos. Si tempus anni inquiras, dicimus in mensè Martio, eodem die scilicet, quo Adam fuit formatus. Dies porro Dominicæ incarnationis fuit feria sexta qua & passus est, & Adâ hæc eadè die peccauit. Horâ autè aliqui dicunt de sero, alij de nocte, alij diluculo. Sed cõcordando, piè sentiendum est, qd Angelus venit ad Virginem de sero, & loquendo cum ea vsq; ad noctis mediũ, virgo tandem consensit (quia non est credendũ, quod hoc magnũ negotiũ ita subito factũ sit) & tunc Deus descendit in vterum virginis, & homo factus est. Permanit autem cum B. Maria Angelus: imo (vt potius credendum est) totus exercitus Angelorum vsque manè, diluculo, & iũ recessit Gabriel angelus ab ea. Et hoc repræsentat Ecclesia, quando de sero pullatur, ad Aue Maria, & post Matutinas scilicet manè.

Fecunditas virginis qualis sit.

Iudicium II.

Lucæ I.

se Maria virgo cur fuerit desponsata.

Incarnatio Christi quo tempore facta sit.

oo

Quaritur

Specie quali apparuerit Angelus B. Mariæ virginis.

Locus saluationis Angelica ad B. Mariam quis fuerit.

Math. 1. Ambrosius.

Humilitas B. virginis Matris quæta fuerit.

Isa. 7.

Oratio B. Mariæ ad Deum pro incarnatione Filij

Psalm. 105.

Quæritur iterum hic, in qua specie Angelus apparuit. Respondetur, in specie hominis, id est, pulcherrimi adolescentis: & hoc propter maiorem certificationem beatae Virginis, quæ ipsum non solum intellectualibus oculis vidit (sicut consueuerat videre angelos continue) sed etiam corporaliter.

Quæritur item, ubi tunc fuerit beata virgo, vel quid fecerit. Respondetur secundum deuotos, sanctosq; doctores, quod iam recesserat de templo quia erat desponsata viro Ioseph, sed nondum celebratae erant nuptiae. Ideo erat vel in domo matris suæ Annæ, vel, vt communiter scribitur, in domo Ioseph (vel fortè etiam Ioseph tum temporis habitabat in domo Annæ) Ibi que erat in camera & clausa, quia non consueuerat videri multum in publico. Ibi ergo legebat & meditabatur scripturas prophetarum de re promissa incarnatione Filij Dei: & ideo feruentissimis suspirijs & lachrymis compassionis & deuotionis rogabat Deum, vt acceleraret promissam liberaret genus humanum. Non credendum tamen, quod orauerit vel quod putauerit se fore matrem Domini: quia depresserat se adeo in abyssum humilitatis, quod nihil tale de se potuit cogitare: Nam nulla creatura potest descendit in seipsam ad cognoscendum nihilitatem suam & tam parum, sicut beata virgo Maria. Et ideo non fuit mirum, quod oratio tantæ humilitatis penetraruit caelos. Scribunt autem multi doctores, quod tunc agebat in Esara propheta, illum textum: *Eccc virgo concipiet & pariet. Filium & vocabitur nomen eius Emanuel.* Erat autem plus solito deuotione & consolatione diuina superfusa, & contemplationi feruentius, diligentiusq; insistebat super secreto mysterio incarnationis, & ideo flexis genibus, & cæcatis oculis ac mente ad Deum hæc vel similia præcabatur. O clementissimus Deus, rex regum, qui bonitate tua mundum creasti de nihilo, & post Angelum hominem ad tuam imaginem formatum Dominum constituisti creaturam, vt tibi seruiret, & te diligeret, tibiq; in omnibus obtemperaret: miserere ei iam perditio per peccatum, miserere bonitate tua: miserere clementia & charitate tua. Aperi caelos, & descende. Iam torannorum milia percurrerunt, & sancti Patres, & Prophetæ, & Patriarchæ, & amici tui in tabernis habitant expectantes lumen tuum. Veni obsecro pater benignissime, veni, & ne respicias peccata hominum, descende de caelis verus Deus, verum lumen, gaudium, solatium, dulcedo & consolatio afflictorum. O si oculis proprijs tam grande mysterium aspicerem. O quam lætaret, cum Deum in carne viderem. O quantum sancti patres gaudium susciperent. rumpe moras creator optime, & veni ad liberandum nos. Fac mihi hanc gratiam, vt tuae matris ancilla & pedisequa efficiar. O si cernere possem antequam moriar illam benedictam virginem, quæ paritura est meum Saluatorem. In confectio illius pedibus prouolura eius me seruat facerem, & illius semper mandatis obtemperarem. Dum hæc & similia in oratione flexis genibus pertractaret, interim etiam sancti patres in lyngo clamabant: *Memento agni*

Domine in beneplacito populi tui, visita nos in saluati tuo. Quorum clamoribus suspirijs, gemitibus & necessitatibus tandem Deus pijsimus, præcipue quoniam plenitudo temporis iam adesset, inclinatus, recordatus est eandem misericordiam suam quam promissit domui Israel, & misit Angelum suum, sicut iam audistis, ad Virginem. Apud quam quid egerit Euangelista declarat.

IN FESTO ANNUNCIAT. B. MARIAE.

Eingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, Dominus tecū. Benedi-
 ctio tu in mulieribus. Hæc verba ab Angelo allata quidē, sed cōposita sunt
 in consilio S. Trinitatis, & missa B. Virgini: suntq; tam sublimia & tam ex-
 cellsa, quod nunquam humanus intellectus potuit illa penetrare, vel vt com-
 poneret meliora inuenire: tam quoque grata sunt B. Virgini, quod nulla
 oratio alia potest tam grata illi offerri (sicut reuelatum fuit S. Mechthildis)
 quia quotiens ei porrigitur, reducitur ei in memoriam, & renouatur ei il-
 lud gaudium quod habuit in cōceptione filij Dei: quod maius est omnibus
 gaudijs, quæ habuit in hac vita: ideo volo singula verba exponere. [Aue,]
 id est, sine vx. Fuit enim beata virgo Maria sine vx concupiscentia. In ipsa
 enim locum non habuit quod scribitur de cæteris hominibus: Caro concu-
 pisset aduersus spiritum. Fuit sine vx culpæ, quia nec originalem nec actua-
 lem habuit: & ideo etiam exempta fuit à generali illo vinculo, de quo dici-
 tur: *Nemo mundus à sordē neque infans cum ea est vnus dies vita super terram.* Item
 fuit sine vx poenæ, quia sine dolore peperit: ideo non terigit eam maledi-
 ctio Euz, cui dictum est. *In dolore paries filios.* Ideo etiā dicitur ei, Ave: quod
 verbum si conuertatur, & retrograde legatur, sonat Eva: quia ipsa habuit
 privilegia contraria maledictionibus Euz. Item, fuit sine vx corruptionis:
 quia in anima & corpore erat, mansitq; integra virgo perpetuo, nec in mor-
 te caro eius fuit incinerata, sed vt piè Ecclesia credit, ad cælos assumpta &
 glorificata. [Gratia plena.] Quare non salutauit eam nominatim, sicut nos
 facimus, Maria? Dicendum, quod omisit proprium nomen, & loco eius im-
 posuit ei nouum nomen, sicut solet fieri quando conferuntur magnæ digni-
 tates, vt Papæ, &c. & ideo mutatur nomina. Sic fiebat Dei futuræ matri, quia
 imposuit ei angelus nomen, quod ante nulli vnquam homini impolitum
 erat, scilicet gratia plena. Sic nominat eā, quia inter omnes creaturas puras
 soli huic beatissimæ Virgini conueniebat per excellentiam, vt diceretur gra-
 tia plena. Quia licet Apostoli dicti sint pleni Spiritu sancto, & similiter san-
 ctus Stephanus: hoc tamen fuit dissimiliter valde. Quia licet habuerunt ple-
 nitudinem gratiæ Apostoli non solum sufficienter, & quantum opus est
 ad salutem, sed etiam abundanter, id est, copiosè: beata tamen virgo Ma-
 ria fuit plena gratia excellentissima prærogatiua per exclusionem omnis
 vxcuritatis: quia tantum recepit quantum potuit à iqua creatura recipere,
 in tantum vt (secundum doctores) Deus vltimam perfectionem creaturarum
 demonstrauerit in ipsa, nec potuerit ipsam facere maiorem, quam est, scilicet
 mater Dei, nisi fieret & ipsa Deus, id est, vniretur cum diuina
 natura, sed tunc non esset amplius pura creatura: quia, secundum Bernardū,
 licet Stephanus vel aliquis alius sanctus dicatur plenus Spiritu sancto, hoc
 tamen est longè dissimiliter à Maria: quia nec in illo habitauit plenitudo
 diuinitatis corporaliter, nec cōcepit Deum de Spiritu sancto. Vnde dicit S.
 Hieronymus: Cæteris sanctis per partes gratia præstat: Mariæ verò to-
 ta se adit gratiæ plenitudo.
 Hæc ergo præ cæteris excellentiam vel prærogatiuā plenitudinis gra-
 tiæ, quæ consistit in tribus. Primo, quia fuit excellentior dignitate. Quod pa-
 tet in hoc, quia est mater Dei: quod tantum est, sicut iam dixi, quod non solū
 non potest maior fieri, sed nec cogitari. Ideo comparatur cedro, quæ altior
 est in-

Verba Ange-
 lica salutati-
 onis quanta
 sunt præcel-
 lenti quamq;
 gratia B. Ma-
 riæ.
 Mechthildis.
 Sine vx vt
 fuerit B vir-
 go Maria
 multiplici-
 ter.
 Galat. 6.
 Tob 15.
 Gen. 5.
 Aue conuer-
 sum quid si-
 gnet.
 B. Maria no-
 uum nomen
 hoc loco ac-
 cipit.
 Acto. 2.
 Acto. 6. 7.
 Spiritu san-
 cto pleni-
 quomodo di-
 ci sunt Apo-
 stoli.
 Gratia plena
 quoniam fue-
 rit B. Maria.
 Bernard.
 Col. 2.
 Hieron.
 Gratia pleni-
 tudinem tri-
 fariam fuisse
 B. Mariæ col-
 latam.
 Cedro cur
 comparetur
 B. Maria.

est inter omnes arbores. Secundo, fuit excellentior in præ eminentia sanctitatis, quia infra Deum ipsa est super omnes sanctos & angelos sanctissima & purissima (sicut dicit Anselmus) ea puritate, qua sub Deo nequit maior intelligi. Nec solum in se sancta est, sed etiam alios potest sanctificare. Unde non iniuria comparatur cypresso, quæ est arbor medicinalis. Unde S. Hugo ait: Benedicte es & gratia plena, & intantum plena, vt ex tua redundancia totus hauriat mundus. Propterea dicitur fluius gratiarum. Unde in Canticis de ea dicitur: Fons hortorum, puteus aquarum viuientium, quæ fluit impetu de Lybano. Imo gratia ita plena fuit, quod omnis gratia quæ ad nos venit, secundum Bernardum, non nisi per manus Mariæ fluit: & ideo frustra expectat quisque aliunde, quam per beatam Mariam aliquid se receptorum sperat. Unde notate (sicut dicit idem Bernardus) quanto deuotionis affectu Mariam à nobis honorari voluit Deus, qui totius boni plenitudinem in ea posuit: vt si quid in nobis est spei, si quid gratiæ vel salutis, ab ea nouerimus redudare. Totis ergo medullis cordis veneremur Mariam, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per illam. Tertio, fuit excellentior in superabundantia capacitatis, quia fuit superabundantissime capax omnis gratiæ. Habuit enim omnes gratias generales & speciales omnium sanctorum & omnium creaturarum in excellentia summa. Unde in Ecclesiastico ipsa dicit: *In me omnis gratia vita & veritas*. Et S. Bernardus super illud Ecclesiastici ibidem, *In plenitudine sanctorum detentio mea*, dicit: Verè in plenitudine sanctorum detentio eius, cui non defuit fides patriarcharum, nec spes prophetarum, nec zelus Apostolorum, nec constantia martirum, nec sobrietas confessorum, nec castitas virginum, nec fecunditas coniugatorum, nec puritas angelorum. Nilominus habuit etiam singularem gratias, quæ nullus sanctorum habuit, à quibus omnis creatura vacua fuit, scilicet quod esset virgo & mater, mater Dei & hominis, domina mundi, regina cæli. [Dominus tecum.] Bernardus: Longè excellentius est Dominus tecum, quam cum alijs sanctis, cum quibus est spiritualiter tantum & in corde: sed est tecum spiritualiter & in corde, & corporaliter in ventre. Itemque Dominus tecum, Dominus scilicet Pater tecum, qui suum Filium fecit esse tecum. Dominus Filius tecum, qui ex te carnem assumpsit miro modo. Et Dominus Spiritus sanctus tecum, qui tuum cum Patre & Filio sanctificauit vterum.

[Benedicte tu in mulieribus] id est, præ omnibus mulieribus. Non dicitur benedicte tu in virginibus, sed in mulieribus, vt sis sola quæ omnes superexcellis, cui nulla cuiuscunque status possit æquari, vt sicut non habuisti semilem priorè, sic nec es habitura sequentem. Benedicte ergo in mulieribus id est, in virginibus, in coniugatis, & in viduis: quia omnes hosce tres stant comprehendis in te, & omnes in te benedicuntur. Unde iterum D. ait Bernardus: Benedicte tu in mulieribus, quæ generalem mulierum euasisti maledictionem, vt nec sterilis permanes, nec cum dolore parias. Hæc sunt quæ per Angelum dicta vel posita sunt in salutatione virginis, id est, in Ave Maria: Reliqua quæ Euangelica narrat historia, prolata sunt ad eandem virginem per sanctam Elizabeth, loquente per os eius Spiritu sancto, qui eam locutus est præcedentia per Angelum. Unde ipsa Elizabeth incepit, vbi dicitur

Anselmus.

Cypresso cur
comparatur
B. Maria.
Hugo.
Cant. 4.Bernardus.
Gratiam om-
nem Dei
per manus B.
Mariæ in nos
fluere.
Bernard.Gratiam om-
nium creatu-
rarum habu-
isse.
Eccle. 24.
Bernardus.

Idem.

Dominus
quomodo
singulariter
fuerit cum B.
virgine Ma-
ria.Benedicte vi-
ruit B. Ma-
ria in mulie-
ribus
Bernardus.

gelus dimisit, repetendo eadem vltima verba. Dixit enim etiam ipsa, sicut Angelus. Benedicta tu inter mulieres, & postea subiunxit: Et benedictus fructus ventris tui, & sic alia compleuit, quæ Angelus non dixit: quia non fuit conueniens, vt Angelus hoc diceret, eo quod Maria nondum concepit filium Dei in vtero suo. Cum itaque (sicut prædixi) beata virgo Maria maxime desiderauerat Dei incarnationem & patrum liberationem, reputans pro maximo beneficio, si ipsa meretur talis filij matrem videre, vel ancilla eius fore, venit angelus portans literas ex consistorio S. Trinitatis, dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ac si diceret: O Maria virgo super omnes prælecta, quantum te humilias. Tu non eris huius virginis & matris Dei famula, non eris ancilla, non pedissequa: sed eris tu ipsa mater Dei, sicut es ab æterno ad hoc præordinata. Tu enim es illa virgo, de qua locuti sunt propheta omnes: tu es regina cælorum & imperatrix omnium hominum & Angelorum, & omnium gratiarum Dei receptaculum. Hæc autem omnia dixit Angelus cum decenti & magna reuerentia. Similiter beata virgo statim assurrexit Angelo: & turbata videbatur ex verbis eius, vt inquit Euangelista. Non quidem ob hoc fuit simpliciter turbata, quia videbat Angelum (consueuerat enim quotidie Angelos videre) sed fuit turbata, primo pudore & verecundia ratione salutantis: quia apparuit ei Angelus in insolita specie, scilicet virili & corporali in ætate pulcherrimi iuuenis, cum clara & præfulgida veste, ostio clauso: quia sicut Bernardus dicit, non est suspicandum, quod Angelus apertum inuenerit ostium virginis, cui nimirum erat in proposito frequentias hominum fugere, & colloquia vitare, ne vel orantis perturbaretur silentium, vel continentis castitas tentaretur. Clauserat itaque etiam illa hora suum super se habitaculum virgo prudentissima: sed hominibus non Angelis. Trepidata ergo fuit ad viri ingressum & ad se solam: quia, sicut dicit Hieronymus, nunquam fuerat à viro salutata: & ita verecundabatur: quia tam subito non cognouit, quod fuit Angelus, sed statim post. Et S. Ambrosius ait: Notare hic possumus, quantum erubescere consortia hominum, si ita erubuit sermones Angelorum.

Secundo, fuit turbata ratione salutationis nouæ, & ex humilitate. Nunquam enim audierat vel legerat talem salutationem, & talia verba. Admirabatur enim valde, quomodo ei talia dicerentur, quod esset gratia plena, & benedicta in mulieribus. Humilitas enim sua non sinebat eam aliquod magnum de se sentire: sed reputabat se paruum & indignam qualicumque salutatione Angeli. Est enim proprium humilitati, quod laudes suas erubescit, & ex eis grauat. Et ideo in corde reuoluebat: O vnde hoc mihi, vt veniat Angelus Domini mei ad me? Si enim Salomon expauit, quod deberet ædificare templum nomini & memoriz Domini, quanto magis Maria, quæ ipsamet debebat esse templum Domini, non solum nomini eius, sed deberet eum etiam hospitio recipere, id est, in ventrem suum.

Cum ergo sic turbatam eam Angelus vidisset, consolabatur eam, dicens: Ne timeas Maria: Inuenisti enim gratiam apud Deum. Vbi sic, inquit D. Bernardus. Ac si diceret: O si scires quantum altissimo tua placeat humilitas, quantaque tibi apud ipsum sublimitas maneat, angelico te indignam

Turbata est
fuerit B. Ma-
ria in sermo-
ne Angeli.
Angelus in
qua specie ac
forma B. sta-
tiz apparue-
rit.
Bernard.

Hieronym.

Ambrosius.

Humilitati
propriam
quidam sit.
1. Reg. 4. 8.

Bernard.

nec obsequio iudicares, nec alloquio. Non mireris ergo Maria, quia Angelus ad te venit. Nam & maior Angelo in te venit. Non mireris Angelum Dominicum, quia Angelorum Dominus est tecum. Postremo, quid nisi Angelum videas, cum iam angelicè viuis? Cur autem indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, quæ inuenisti gratiam apud Deum? Inuenisti enim gratiam apud Deum. Super quæ verba idem D. Bernardus iterum sic dicit: Inuenisti quod ante te inuenire nemo potuit, gratiam scilicet apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis destructionem, & vitæ reparationem. Inuenisti gratiam, non pro te sola, sed pro vniuerso mundo. Inuenisti reis veniam, ægris medelam, pusillis corde robur, afflictis consolationem, periclitantibus adiutorium & liberationem.

Deinde Angelus secutus, adiunxit: Ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. In utero, non ab extrinseco, non à viro, sed ab intra concipies clausis sigillis virginittatis. Et paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, id est, Salvatorem. Vnde Bernardus: Hoc est, nomen quod dedit cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, sermonem mutis, vitam mortuis, totamq; diaboli potestatem de obsessis corporibus effugat. Hic erit magnus. Semper quidem fuit magnus Deus: sed iam erit magnus Propheta, & magnus homo in miraculis & doctrina. Et Filius altissimi vocabitur, sicut in veritate est. Et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris eius. Non loquitur hic de sede temporalis regni, quia ipse idem dixit Christus in passione ante Pilatum. *Regnum meum non est de hoc mundo.* sed de spiritali regno, quod significatur per regnum David, id est, de cælesti Hierusalem. Et regnabit in domo Iacob in æternum, id est, super omnes electos: quia omnes filij Iacob fuerunt electi. Non sic aliorum patriarcharum filij, quorum fuerunt aliqui reprobi, & aliqui electi, &c. & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. Ac si diceret: Non dubito, sed credo, quod fiet sicut dixisti: sed quæro de modo concipiendi: quia virum non cognosco, id est, non cognoscere propono, quia virginittatem perpetuam seruare propono. Iam enim vouerat virginittatem, sicut dicit Augustinus. Ac si diceret, secundum Bernardum: Si oportebit me concipere filium talem & tantum de viro, scilicet Ioseph: gaudebo quidem de filio, sed dolebo de proposito fracto, id est, de virginittate amissa. O quantus fuit amor virginittatis in Maria, quam etiam in tali casu pro incarnatione filij Dei cum sponso licitè & sine libidine tenuit amittere, licet tamen, si ita Deus voluisset vel præcepisset ipsa consensisset. Vt non homines agnoscerent precium huius thesauri, huius margaritæ scilicet virginittatis, utique non tam faciliter proijcerent eum in lutum. O quam vilis reputatur hoc tempore, quam faciliter abijcitur. Tantum sollicitant homines vt possint hac virtute priuari vel eam amittere, sicut sancti eam custodire. Et quod peius est, iam quidam erubescunt de virtute, maxime de castitate vel virginittate, &c. Et respondens Angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, id est, non concipies de humano semine, sed de Spiritu sancto. Et ne dicas, Quomodo possum sufferre claritatem, lucemque diuinæ maiestatis, audi: Et virtus altissimi obumbrabit tibi, id est, virtus diuinitatis assumet de carne tua, vbi se vela-

Gratiam quæ
inuenit B.
Maria apud
Deum.

Bernardus.
Iesus nomi-
ne quantæ sit
excellentiæ.

Ioan. 14.
Regnū Chri-
sti quoddam
fuerit B. vir-
gini promit-
tum.

Virginittatem
B. Mariæ vo-
luisse Deo.
Augustinus.
Bernard.

Virginittatis
pretiositas
quanta sit.

velabit, & obumbrabit tibi, scilicet quia sub corpore tuo tegetur quasi sub umbra: quia si oculi non possunt intueri in solem, quis mortalium posset inspicere solem infinitae claritatis, id est, Deum, nisi sub umbra obtegeretur carnis? Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Postea dixit Angelus de Elizabeth multa Mariae ad illi persuadendum & commouendum: quatenus consentiret. O miram dignitatem tuam beata virgo, quod vsque ad tuum consensum peruenit nostra redemptio. Tantum ipsa respondeas verbum, & suscipias Dei verbum. Praebeas consensum, & concipias Dei Filium. Expectat tota Trinitas, expectant patres in limbo, expectat totus mundus: tam propè nobis est redemptio nostra, vt si ipsa duntaxat consenseris, tunc salui erimus. In fine autem consentièdo Maria dixit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Ac si diceret: Ex quo ita est voluntas Domini, offero me paratam in ancillam eius. Hæc verba creditur dixisse iterum flexis genibus, eleuatis oculis in caelum cum lachrymis & incredibili humilitate & deuotione. In quibus verbis, hoc est, in tali consensu, quod fieret mater Dei, & cum virtute prolatis, creditur plus meruisse quam omnes electi totius mundi.

Fuerunt ista verba & iste consensus virtutibus plenus, & quibus quatuor præcipuè elucescunt. Primo, cum dixit: Ecce, notatur maxima eius obedientia. Quasi diceret: parata sum ad omnem voluntatè Domini. Secundo, humilitas immensa per hæc verba: ancilla Domini. Vnde Bernardus: O veneranda virginitas, & prædicanda humilitas: Ab Angelo mater Domini appellatur, & se ancillam Domini confitetur. Tertio, charitas inflammata per hæc verba: Fiat mihi. Quarto, fides deuota & firma, quæ insinuat per hæc verba: secundum verbum tuum, id est, sicut dixisti, & sicut ego credo. Hæc autem verba fuerunt miræ virtutis, quia statim his completus, Dei Filius, imo & tota Trinitas intrauit in vterum virginis salua virginitate eius, & cum ineffabili superfusione & repletione consolationis & gaudij in Spiritu sancto. Licet enim solus filius homo sit factus, id est, carnem assumpit: tamen hoc factum est ex operatione totius Trinitatis. Adscribitur tamen magis hæc operatio, id est, formatio carnis Christi Spiritui sancto, ad ostendendū causam incarnationis: quia Spiritus sanctus dicitur amor Patris & Filij. Amor autem quo dilexit nos Deus est causa quare incarnari voluit. Vnde dicitur in Euangelio: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret. Et secundum hoc intelligitur Christus conceptus de Spiritu sancto: non quod Spiritus sanctus aliquam materiam ministrauerit Christo, sed quia ipse separauit de purissimis guttulis sanguinis virginis cordis Mariae, & deduxit in clausum vterum, & formauit illas in corpus Christi. Notandum, quod in vno & eodem instanti quatuor hæc fuerunt perfecta in incarnatione Dei, scilicet conuersio sanguinis purissimi virginis Mariae in carnem, & alias partes corporis Christi. Secundo, perfecta organizatio membrorum. Tertio, animatio corporis organici. Quarto, assumptio & vnio corporis Christi cum diuinitate. Hæc autem omnia facta sunt non per prius & posterius, sed simul, & in instanti. Vnde sequitur, quod in primo instanti Christus, licet fuerit minimæ quantitatis secundum corpus, vt vix discerni vel apprehendi potuisset, tamen fuit tam perfectæ virtutis, po-

In consensu
B. Mariæ qua-
nam virtutes
splendeant.
Bernardus.

Incarnatio
Christi cui
adscribitur
Spiritus S.
Ioan. 3.

Quatuor mi-
ra facta in in-
carnatione
Christi.

tid, potestatis, scientiæ & omnium bonorū capax & plenus & perfectus, sicut cum fuit XXX. annorum, & sicut iam est in celo. Creuit tamen in vtero secundum molem corporis, & etiam post natiuitatem: Creuit etiam virtute & gratia, sed hoc intelligitur quo ad ostensionem secundum tempus ætatis. Nam in se nihil nouæ perfectionis acquisiuit post natiuitatem suam aliquo tempore, quam prius non habuerit, qui est cum Patre & Spiritu sancto Deus benedictus in secula, Amen.

DE SANCTO AMBROSIO EPISCOPO, PARAPHRASIN in Epistolam quare in Festo D. Nicolai. Exegetin in Euangelium reperies ibidem, nisi post Festum Paschæ, de eodem celebretur: tum namque require Exegetin in Euangelium, Ego sum vitis vera, &c. in Ferijs D. Georgij martyris. Sermonem autem quare in Festo S. Nicolai, vel S. Martini.

FERIA SECVND A POST SOLENNITATEM Paschæ, Lectio A&. X.

*S*ans Petrus in medio plebis, dixit: Viri fratres vos scitis, quod factum est verbum per vniuersam Iudeam, incipiens à Galilæa post baprisimum quod predicauit Ioannes, Iesum à Nazareth, quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto & virtute. Qui peruenit, fuit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Iudearum & Hierusalem, quem occiderunt, suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis, & præcepit nobis predicare populo & testificari, quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

Matth. 3.
Lucæ 9.
Psalm. 44.

Lucæ 24.
Ioan. 10. 1.
Matth. 28.
Marc. 16.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

Acto. 10.

Ante hanc lectionem scribit Lucas in Actis, quomodo Centurio ab Angelo iussus fuerat, accersire Petrum, docturum quid oporteret illum, ut saluus fieret, facere. Petrus quoque per visionem instructus (cum ante ad Iudæos tantum putaret missos Apostolos) ut gentes quoque ad fidem colligeret, profectus fuit ad Cornelium. Et ibi stans in medio plebis, quam secum Cornelius habebat ex amicis collectam, cuius grandior erat pars ex gentibus, dixit: Viri fratres, vos scitis quod factum est verbum per vniuersam Iudæam, quæ fama quoque de Christo vbi que sese diffuderit.